

”Tehän olette aiheuttamassa aivan hälyttävän tilan- teen tässä hälytyskeskusasiassa”

Hätäkeskusuudistusten käsittely eduskunnassa 2009–2010

Poliittisen historian
kandidaatintutkielma

Laatija:
Valtteri Haapaniemi

9.4.2024
Turku

Kandidaatintutkielma

Oppiaine: Poliittinen historia

Tekijä: Valteri Haapaniemi

Otsikko: ”Tehän olette aiheuttamassa aivan hälyttävän tilanteen tässä hälytyskeskusasiassa” – Hätäkeskusuudistusten käsittely eduskunnassa 2009–2010

Sivumäärä: 33 sivua

Päivämäärä: 9.4.2024

Tässä kandidaatintutkielmassa arvioin eduskunnassa 2009–2010 käytyä keskustelua Hätäkeskuslaitoksen uudistuksista. Valtioneuvostossa ja sisäministeriössä päätettiin keväällä 2010 siirtymisestä 15 hätäkeskusalueesta ja hätäkeskuksesta kuuteen. Hätäkeskuslain uudistus oli samaan aikaan eduskunnan käsittelyssä. Eduskunnassa oppositio- ja hallituspuolueiden edustajia puhututti lakiuudistuksen sijasta enimmäkseen alueuudistus.

Tutkielma on laadullinen sisällönanalyysi, jossa luokitellaan ja arvioidaan puheenvuorojen teemoja sekä myös itse puhujia. Aineistona tutkimuksessa on 1.9.2009–31.12.2010 pidetyt eduskuntapuheenvuorot, joissa mainitaan hätäkeskus vähintään kerran. Puheita on yhteensä 166.

Puheissa korostuivat alueelliset asiat. Niitä olivat yhtäältä huoli hätäkeskuspäivystäjien paikallistuntemuksen heikkenemisestä ja toisaalta perinteisempi aluepolitiikka ja työpaikkojen alueellisuus. Puheenvuoroissa käsiteltiin myös taloutta, turvallisuutta ja uudistuksen prosessia. Opposition edustajat suhtautuivat uudistukseen erittäin kriittisesti. Hallituspuolueiden edustajat tyypillisesti kritisoivat joitakin uudistuksen osia, mutta pitivät uudistusta tarpeellisena. Toiminnassa saattoi näkyä edustajien aito huoli ja huolen osoittaminen äänestäjille lipeämättä hallitusrintamasta liikaa. Keskustelussa aktiivisimpia olivat sisäministeri Anne Holmlund ja edellisen hallituksen sisäministeri. Seuraavaksi aktiivisimmat edustajat oli kaikki valittu vaalipiireistä, joiden hätäkeskus aiottiin sulkea.

Avainsanat: hätäkeskus, eduskunta, Hätäkeskuslaitos, hätäkeskusuudistus, aluepolitiikka, alueuudistus

Sisällysluettelo

1	Johdanto	4
1.1	Tutkimuskysymykset ja tutkimusmetodi	4
1.2	Primaariaineisto ja tutkimuskirjallisuus	5
1.3	Hätäpuhelujärjestelmän aiemmat vaiheet	7
2	Hätäkeskusuudistuksen alueellisuuden käsittely	12
2.1	”Pyhäjärviä yksistään on useita tuolla alueella” – paikallistuntemus alueellisuutena	12
2.2	”Väen pakkosiirtäminen jo ennestään muuttotappiollisesta maakunnasta ei ole oikeanlaista aluepolitiikkaa” – aluepolitiikka ja työpaikkojen alueellisuus	18
3	Hätäkeskusuudistuksen talouden, turvallisuuden ja prosessin käsittely	22
3.1	”Tämä on tietystikin hallituksen säästöpolitiikkaa” – taloudelliset seikat keskustelussa	22
3.2	”– – miten sitten kansalaisten henki, terveys ja turvallisuus taataan?” – turvallisuuteen vetoaminen puheenvuoroissa	23
3.3	”Juna on ajat sitten mennyt ohitse” – uudistuksen prosessista ja aikataulusta puhuminen	26
4	Johtopäätökset	30
	Lähteet	33

1 Johdanto

1.1 Tutkimuskysymykset ja tutkimusmetodi

Vuosina 2007–2015 suunniteltiin ja toimeenpantiin Hätäkeskuslaitoksen toimintaan merkittävästi vaikuttaneita uudistuksia. Valtioneuvosto päätti tammikuussa 2010 (Vnp 36/2010) Manner-Suomen¹ jakamisesta kuuteen yhteistoiminta-alueeseen, jotka korvasivat aiemmat 15 hätäkeskusaluetta ja hätäkeskusta. Maaliskuussa kokoomuslainen sisäministeri Anne Holmlund päätti, että kuusi hätäkeskusta sijoitetaan Keravalle, Turkuun, Poriin, Vaasaan, Kuopioon ja Ouluun (kuva 1). Tutkielmassa viitataan näin päätöksiin sanalla ”alueuudistus”.

Laki hätäkeskustoiminnasta (692/2010, HE 262/2009 vp) oli eduskunnan käsittelyssä 2009–2010. Tähän lakiin puolestaan viitataan sanalla ”lakiuudistus”. Uudella lailla pyrittiin vastaamaan Vanhasen I hallituksen aikana esille nousseisiin hätäkeskusten ongelmiin. Johto-, hallinto-, henkilöstö- ja järjestelmäasioihin keskittyneessä laissa alueellisia ulottuvuuksia oli oikeastaan vain yksi: lain 5 § antoi jokaiselle hätäkeskukselle toimivallan koko maassa. Tämä mahdollisti ylivuotojärjestelmän eli ruuhkautuneiden hätäkeskusten puheluihin vastaamisen muissa hätäkeskuksissa. Myös vuonna 2010 käynnistetty hätäkeskustietojärjestelmän uusinta liittyi osittain ylivuotojärjestelmän mahdollistamiseen. Alue-, laki- ja tietojärjestelmäudistuksen kokonaisuuteen viitataan sanalla ”hätäkeskusuudistus”. Vaikka laissa ei ollut ylivuotojärjestelmän lisäksi muuta alueellista, lain eduskuntakäsittelyt kuuluivat pitkälti oppositioedustajien arvostellessa valtioneuvostossa tehtyä keskittämispäätöstä. Hallituspuolueiden edustajat pitivät uudistusta yleisesti tarpeellisena mutta suhtautuivat välillä epäillen aluejakoon ja varsinkin uudistuksen aikatauluun.

Tarkastelen kandidaatintutkielmassani, millä tavoin näitä hätäkeskusuudistuksia käsiteltiin eduskuntakeskusteluissa ja miksi. Keskityn erityisesti siihen, missä määrin keskusteluissa viitattiin yhtäältä alueellisiin ja toisaalta muihin seikkoihin. Tutkielman tarkoitus ei ole arvioida, kuinka onnistunut uudistus oli. Vaikka asiaa tutkielmassa hieman sivutaan, tarkoitus ei myöskään ole arvioida, millä perusteella lopulliset hätäkeskuspaikkakunnat valikoituivat.

Tutkielman metodi on laadullinen sisällönanalyysi, jossa luokittelen puheenvuoroja ja puhujia. Olen jaotellut aineiston viiteen eri ryhmään, jotka koskevat hätäkeskuspäivystäjien paikal-

¹ Ahvenanmaalla hätäkeskusjärjestelmästä vastaa paikallishallinto.

listuntemusta, aluepolitiikkaa, taloutta, turvallisuutta ja itse uudistusprosessia. Historiantutkimuksessa on tärkeää kontekstualisoida eli ottaa huomioon ilmiöiden yhteiskunnallinen, poliittinen ja kulttuurinen yhteys ja sitä kautta pyrkiä ymmärtämään ja kuvailemaan ilmiöitä.² Tärkeimpiä kontekstuaalisia tekijöitä ovat hätäkeskustoiminnan aiempi kehitys ja uudistukset, aluepoliittisen ymmärryksen ja käsitteiden muuttuminen edellisinä vuosikymmeninä sekä ajan taloudelliset ja turvallisuuteen liittyvät olot ja niiden muutos. Kontekstin huomiointi liittyy kokonaiskuvan muodostamiseen aineistosta, ja sen ohella historiantutkimuksessa on perinteisesti korostettu ulkoista ja sisäistä lähdekritiikkiä.³ Eduskunnan pöytäkirjoja pidetään yleisesti asianmukaisina todistuskappaleina käydyistä keskusteluista. Pöytäkirjateksteihin ei kuitenkaan sisällytetä moniakaan puheenvuoroissa esiintyviä pieniä epäröintejä ja toistoja. Pöytäkirjoista ei myöskään ilmene puhujan ilmeet tai eleet eikä salissa paikalla olleiden edustajien määrä. Kriittisyys tulee esille tässä tutkielmassa parhaiten suhtautumisena puheenvuoroihin ja niissä esitettyihin väitteisiin.

Laadullinen sisällönanalyysini kohdistuu nimenomaan puheenvuoroihin eduskuntakeskusteluissa. Kyösti Pekosen *Puhe eduskunnassa* (2011) on eduskuntakeskusteluja tarkastelevissa tutkielmissa useasti hyödynnetty teos. Pekonen on haastatellut monia kansanedustajia ja kirjoittaa esimerkiksi eduskunnan aseman muutoksesta, valiokunta- ja täysistuntopuheen eroista, vaalipuheesta ja teatraalisuudesta sekä kansaan vetoamisesta. Pekosen teos on myös siitä erittäin sopiva, että siinä tarkastellaan eduskuntaa samalla ajan hetkellä kuin tässä tutkielmassa.

1.2 Primaariaineisto ja tutkimuskirjallisuus

Käytän varsinaisena tutkimusaineistona eduskunnassa pidettyjä puheenvuoroja, jotka sisältävät joko hätäkesku- tai nödcentra-alkuisen sanan tai sanoja. Puheenvuorojen etsimiseen olen käyttänyt parlamenttisampo.fi-sivuston hakutyökalua. Puheenvuoroja tarkastelen syyskuun alusta 2009. Varsinkin Hätäkeskuslaitosten tilanne yleisesti mutta hieman myös aluejako omana asianaan olivat puhuttaneet kansanedustajia aiempinakin vuosina. Sisäministeriön aluejakotyöryhmän konkreettisia ehdotuksia sisältänyt raportti kuitenkin valmistui 8.9.2009, ja raportin myötä eduskunta havahtui kunnolla keskustelemaan Hätäkeskuslaitosten uudistuk-

² Danielsbacka et al., 2018,12.

³ Vuolanto 2007, 306–307.

sista ja aluekysymyksestä. Lopetan tarkastelun vuoden 2010 loppuun, johon mennessä aluejako- ja paikkakuntapäätökset oli tehty, laki hyväksytty ja uudistusten toteuttaminen käynnissä.

Yhteensä puheenvuoroja on noin 166, ja niistä suomeksi pidettiin 163 ja ruotsiksi 3. Osassa istunnoista hätäkeskus tuli esille vain kerran tai kaksi ja tyypillisesti muun asian yhteydessä. Puheenvuoroista tällaisia on noin 35. Vaikka kyse näissä tapauksissa onkin keskustelun sijaan yksittäisistä kommenteista tai nopeista sananvaihdosta, tulee niissäkin esille esittäjän näemyksiä asiasta. Puolueittain⁴ eriteltynä SDP:n edustajat käyttivät 59 puheenvuoroa, kokoomuksen 49, vasemmistoliiton 20, keskustan 14, kristillisdemokraattien 8, vihreiden 7, Rkp:n 5 ja perussuomalaisten 4 (kuvio 1). Varsinaisen tutkimusaineiston lisäksi muita primäärilähteitä ovat esimerkiksi valiokuntamietinnöt, hallitus- ja puolueohjelmat sekä sisäministeriön raportit.

Tutkimuskirjallisuuden osalta hätäkeskustoimintaa on vaikea sovittaa teoreettisiin viitekehyksiin. Sami Moisioin *Valtio, alue, politiikka. Suomen tilasuhteiden sääntely toisesta maailmansodasta nykypäivään* (2012) on erittäin kattava perusteos suomalaisen tilansääntelyn kehityksestä 1950-luvulta 2010-luvun alkuun. Vaikka kirjassa esitetyt mallit keskittyvät talouteen ja valtion rooliin siinä, myös puhtaasti hallinnollisia ja esimerkiksi virastoihin liittyviä asioita käsitellään.

Huolimatta niiden merkittävästä asemasta maan sisäisen turvallisuuden kentällä sekä kiireellisimpien viranomaispalveluiden portinvartioina, hätäkeskuksista on tehty verrattain vähän yleistä tutkimusta. Kaikki hätäkeskustoimintaa käsittelevät tai sivuavat väitöskirjat ovatkin lääke- tai terveystieteellisiä. Väitöskirjojen huomio on hätäkeskuksen roolissa sairaalan ulkopuolisessa hoidossa sekä ensihoidon toiminnassa ja vasteen määrittelyssä. Hätäkeskuslaitos on julkaissut 2011 teoksen *Avun ja turvan ensimmäinen viranomaislenkki auttamisen ketjussa: Hätäkeskuslaitos 10 vuotta*. Se auttaa muodostamaan käsitystä Hätäkeskuslaitoksen toiminnasta, mutta on kirjoitettu ilman tekijän nimeä tai lähdeviitteitä ja joitakin asioita organisaatiokielisesti kaunistellen. Hätäkeskuslaitoksesta tai varhaisimmista hätäpuheluorganisaatioista ei ole tehty varsinaista historiantutkimusta.

⁴ Hallituspuolueina Vanhasen II hallituksessa olivat keskusta, kokoomus, vihreät ja RKP. Oppositioon kuuluivat SDP, vasemmistoliitto, kristillisdemokraatit ja perussuomalaiset. Vanhasen I hallituksessa hallituspuolueita olivat olleet keskusta, SDP ja RKP.

Viimeisen kymmenen vuoden aikana hätäkeskustoimintaa on kuitenkin käsitelty eri näkökulmista opinnäytetöissä. Ansiokas peruskatsaus päivystäjän työhän on Susanna Sankalan sosiologian pro gradu *Koskaan ei voi tietää mitä hätälinjalta tulee – Etnografinen tutkimus hätäkeskuspäivystäjän työstä ja arjesta* (2019), jota hyödynnetään myös tässä tutkielmassa. Päivystäjän työtä on lisäksi kommentoinut tätä tutkielmaa varten sähköpostitse ylipäivystäjä Patrick Tiainen. Hätäkeskuslaitosta käsitellään esimerkiksi joissakin kauppatieteellisissä opinnäytteissä organisaation ja johtamisen näkökulmasta. Myös oikeustieteen ja sosiaalityön opinnäytteissä on käsitelty hätäkeskustoimintaa. Kaikesta huolimatta kukaan ei esimerkiksi ole tutkimuksessa arvioinut Hätäkeskuslaitosta politiikan ja uudistushankkeiden rakentamana ja muovaamana instituutiona tai tarkastellut, miten Hätäkeskuslaitosta on käsitelty eduskunnassa tai politiikassa yleisesti. Näistä syistä tämä tutkimus on tarpeellinen.

1.3 Hätäpuhelujärjestelmän aiemmat vaiheet

On tärkeää ymmärtää, että päätös siirtyä 15 hätäkeskuksesta kuuteen ei ole ollut ainut hätäpuhelujärjestelmää koskevista alueellisista uudistuksista. 50-luvulla toimintansa aloittivat ensimmäiset kunnalliset palohälytyskeskukset. 70-luvulle tultaessa poliisin hälytyspäivystykset ja pelastustoimen hälytyskeskukset olivat yleistyneet. Keskusten numerot kuitenkin vaihtelivat kunnittain ja saattoivat olla pitkiä. Lisäksi numeroita saattoi olla kunnassa useita. Päivystäjät vastasivat puheluihin usein yksin tai muun työn ohella. Heidän esimiehensä oli tyypillisesti kunnan palopäällikkö tai poliisipäällikkö. Päivystäjiltä ei vaadittu erityistä tutkintoa. Heidän omat ratkaisunsa puheluihin vastaamisessa ja hälytysvasteen määrittelyssä korostuivat, sillä käytössä ei yleisesti ollut ohjeita, malleja tai kysymysrunkoja.⁵

Toiminta kehittyi, ja vuonna 1976 tehty pelastustoimen ensimmäinen hälytysaluejako perustui puhelinverkoryhmäjakoon. Pelastustoimen hälytyskeskukset alkoivat vastaanottaa myös kiireellisiä sairaankuljetustehtäviä ja niitä alettiin kutsua aluehälytyskeskuksiksi. Hätänumeroksi vakiintui 80-luvulla 000. 90-luvun alussa poliisin ympärivuorokautisia hälytyskeskuksia oli 75 ja pelastustoimen hälytysalueita 58. Pienten keskusten korkeiden henkilöstö- ja tekniikkakustannusten takia syntyi tarve yhdistää niitä. Vuodesta 1991 alkaen pelastustoimen alueita

⁵ Sankala 2019, 12.

yhdistettiin 28 hätäkeskukseksi, ja samalla kokeiltiin poliisin hälyttämistoimintojen yhdistämistä näihin uusiin keskuksiin. Eurooppalainen hätänumero 112 korvasi numeron 000 Suomessa vuonna 1993.⁶

1996 käynnistyi hätäkeskuskokeilu, jossa siirryttiin neljällä alueella aluehälytyskeskuksista valtion ylläpitämiin hätäkeskuksiin. Näissä uusissa kokeiluhätäkeskuksissa sama keskus ja samat päivystäjät hoitivat niin poliisi-, pelastus-, sosiaali- kuin terveysalaankin liittyviä puhe- luita. Hätäkeskuslaitos perustettiin hätäkeskuskokeilun päätteeksi 2001. Pääkaupunkiseutu liittyi mukaan 2004 ja vuoteen 2006 mennessä 15 keskuksen valtiollinen Hätäkeskuslaitos oli valmis.⁷ Hätäkeskuslaitoksen perustamisen myötä myös termi ”hälytyskeskus” jäi historiaan. Termi on kuitenkin jäänyt kansan mieleen ja siitä käytettiin esimerkiksi lain käsittelyssä: ”Te- hän olette aiheuttamassa aivan hälyttävän tilanteen tässä hälytyskeskusasiassa”.⁸ Vaikka tässä tapauksessa kyse oli retorisestä keinosta, puhutaan ”hälytyskeskuksista” tahattomasti vielä 2020-luvulla. Vaalikauden 2007–2011 kansanedustajista monet olivat syntyneet 40- ja 50-lu- vuilla eli heidän käsityksiinsä hätäpuhelukäytännöistä vaikuttivat luultavasti sen aiemmat vaiheet. On myös todennäköistä, että monet näistä vanhemmista mutta myös nuoremmista kansanedustajista olivat oman tai läheisen hädän takia soittaneet joskus hätänumeroon.

Matti Vanhasen II hallituksen ohjelmaan kirjattiin, että hätäkeskusten toimintavarmuus ja -nopeus varmistetaan ja että keskuksien ja tietojärjestelmät uudistetaan siten, että ne voivat tu- kea toisiaan ruuhka- ja poikkeusoloissa.⁹ 15 hätäkeskuksen toimintaa – erityisesti johtami- seen, henkilöstön saatavuuteen ja vastaamisaikoihin liittyviä ongelmia – oli seurattu Vanha- sen I hallituksen aikana. Seurannan perusteella sisäministeriö valmisteli valtioneuvoston se- lonteon hätäkeskusuudistuksesta, joka julkaistiin joulukuussa 2007. Siinä mainittiin muun muassa aluejakoon liittyvien tarpeiden ja alueiden suurentamiseen liittyvien mahdollisuuksien selvittäminen sekä suunnitelman laatiminen aluejaon toteuttamiseksi.¹⁰

⁶ Sankala 2019, 15; Sisäasiainministeriö 2009a, 12. Poliisin hätänumero 10022 kulki virallisesti 112:n rinnalla aina vuoteen 2011 asti, mutta 10022-puheluita alettiin kuitenkin yhdistää numeroon 112 jo paljon aiemmin.

⁷ Sisäasiainministeriö 2009a, 12; Hätäkeskuslaitos 2011, 17.

⁸ PTK 66/2010 vp, E.-J. Tennilä, 16.6.2010, 44. Katkelma on muutenkin esimerkki tyypillisestä retoriikasta, jolla erityisesti opposition edustajat keskustelivat uudistuksesta. Tenniläkin oli yksi 40-luvulla syntyneistä edustajista. Hän eli 10.10.1947–6.4.2024.

⁹ Valtioneuvoston kanslia 2007, 21.

¹⁰ VNS 3/2007 vp, 23–24.

Kun selontekoa käsiteltiin täysistunnossa, useat edustajat nostivat muiden asioiden ohella esille alueiden suurenemisen ja paikallistuntemuksen merkityksen.¹¹ Nämä asiat näkyivät myös selontekoa koskevassa hallintovaliokunnan mietinnössä. Siinä ehdotettiin, että valtioneuvoston tulisi antaa hallintovaliokunnalle kirjallinen selvitys, mikäli se aikoisi muuttaa aluejakoa. Vasemmistoliiton Unto Valpas ja Veijo Puhjo sekä perussuomalaisen Pirkko Ruohonen-Lerner jättivät mietintöön vastalauseen, jonka mukaan hallituksen tuli pidättäytyä alueiden muuttamisesta.¹²

Sisäministeriö asetti syksyllä 2008 strategiatyöryhmän ja keväällä 2009 aluejakotyöryhmän valmistelemaan uudistusta.¹³ Strategiatyöryhmä esitti maaliskuussa 2009 muun muassa hätäkeskustoiminnan valtakunnallista yhdenmukaistamista, toiminnan sopeuttamista taloudellisiin resursseihin, uutta, verkottumisen mahdollistavaa tietojärjestelmää, hätäkeskusten ydintoimintoihin kuulumattomien palveluiden karsintaa ja uutta aluejakoa. Aluejakotyöryhmä esitti syyskuussa 2009 maan jakamista vuoteen 2015 mennessä kuuteen hätäkeskusalueeseen, joista yksi olisi Uusimaa.¹⁴

Hallituksen esitys laiksi hätäkeskustoiminnassa (HE 262/2009 vp) lähetettiin hallintovaliokuntaan 8.12.2009. Voimassa olleen hätäkeskuslain 5 §:n mukaan valtioneuvosto määräsi maan jakamisesta hätäkeskusalueisiin ja sisäasiainministeriö hätäkeskusten sijainnista. Valtioneuvoston päätös Manner-Suomen jakamisesta kuuteen hätäkeskusalueeseen tehtiin 21.1.2010. Sisäministeri Holmlund päätti hätäkeskusten sijainneista 9.3. Hätäkeskukset jäivät Keravalle, Poriin, Turkuun, Vaasaan, Ouluun ja Kuopioon.¹⁵ Eduskunta ei siis ollut osallinen alue- ja paikkakuntapäätöksissä, vaan laki antoi määräysvallan valtioneuvostolle ja sisäminis-

¹¹ PTK 92/2007 vp, U. Valpas, 4.12.2007, 23. Seitsemän eri edustajaa mainitsi keskustelun aikana paikallistuntemuksen. Uudesta aluejaosta ei kuitenkaan ollut tässä kohtaa tietoa ja alueita koskeneet kommentit olivat yleisempiä ja epämääräisempiä kuin kaksi vuotta myöhemmin.

¹² HaVM 3/2008 vp, 27.3.2008, 9, 11.

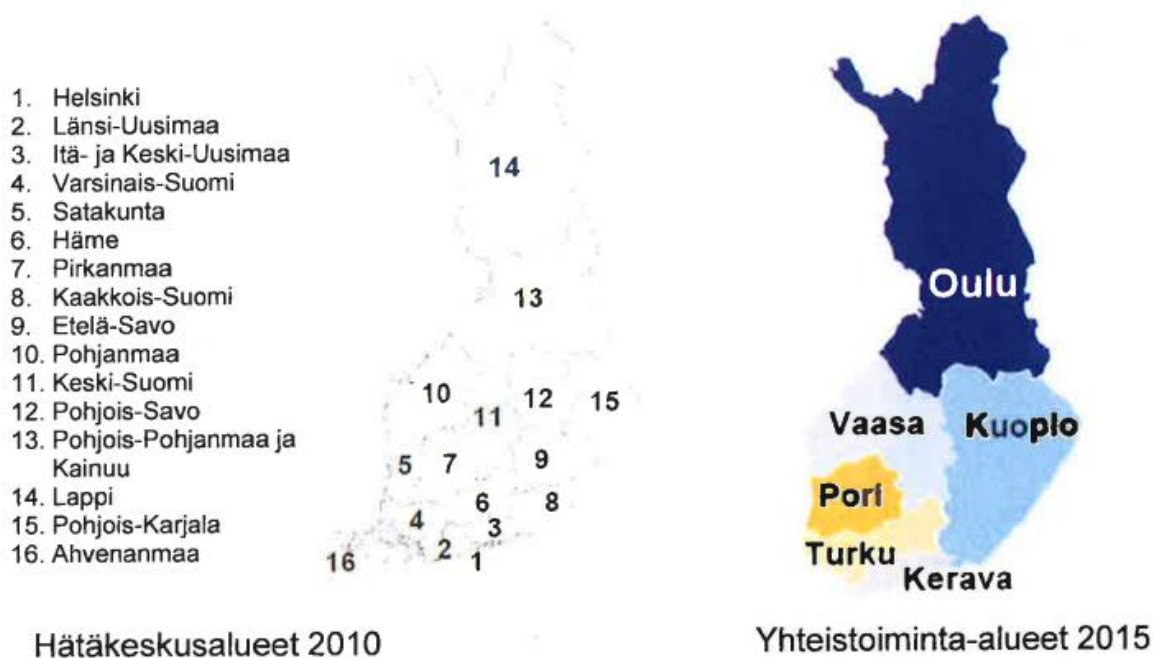
¹³ Sisäisäinministeriö 2009b, 4, 7–9.

¹⁴ Sisäasiainministeriö 2009a, 27–31; Sisäasiainministeriö 2009b, 27. Hätäkeskuslaitos 2011, 107. Vuoden 2009 syksyllä sisäministeriö päätti, että Helsingin hätäkeskus siirrettäisiin Kalliosta Keravalle Itä- ja Keski-Uudenmaan hätäkeskuksen yhteyteen lokakuussa 2010. Länsi-Uudenmaan hätäkeskus Lohjalla lakkautettiin ja sen toiminnot siirrettiin myös Keravalle osana varsinaista kuuteen alueeseen ja keskuksen siirtymistä 2015 mennessä.

¹⁵ ”Hätäkeskuslaki (kumottu)”. Finlexin verkkosivut.

<<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/kumotut/2000/20000157>> [luettu 3.3.2024]; ”Valtioneuvoston päätös hätäkeskusalueista”. Finlexin verkkosivut. <<https://finlex.fi/fi/laki/alkup/2010/20100036>> [luettu 3.3.2024]; ”Hätäkeskuspalvelut keskitetään seitsemään hätäkeskukseen vuosina 2011–2015”. Sisäministeriön verkkosivut, 9.3.2010. <<https://intermin.fi/-/hatakeskuspalvelut-keskitetaan-seitsemaan-hatakeskukseen-vuosina-2011-2015>> [luettu 17.3.2024]. Kouvolan hätäkeskus oli yksi suljetuista, mutta kaupunkiin jäi keskuksen pohjalta kehitetty Kansalaisneuvonta-palvelu. Sen takia välillä näkee kirjoitettavan kuudesta hätäkeskusalueesta mutta kuuden sijaan seitsemästä hätäkeskuksesta.

terille. Opposition edustajat pyrkivät kuitenkin perumaan päätöksen, kun uudistettava hätäkeskuslaki oli ensin hallintovaliokunnassa ja sitten eduskunnan ensimmäisessä ja toisessa käsittelyssä. Valtiosääntöoikeudellisesti tilanne oli siis kummallinen.

Kuva 1. Hätäkeskusalueet 2010 ja yhteistoiminta-alueet 2015.¹⁶

Hallintovaliokunnassa hallituksen esitykseen tehtiin vain pieniä muutoksia, mutta valiokunnan mietintöön jätettiin kaksi vastalauseetta. SDP:n Valto Koski ja Raimo Piirainen esittivät huolensa tietojärjestelmän uusimishankkeen viivästyisestä ja aluejakouudistuksen toimivuudesta. Omassa vastalauseessaan perussuomalaisten Pietari Jääskeläinen sekä vasemmistoliiton Valpas ja Puhjo ehdottivat mietintöön sisältyvän lakiehdotuksen hylkäämistä, sillä valiokunnan enemmistö ei hyväksynyt, että lain 5 §:ään olisi kirjattu silloisten 15 alueen säilyttäminen.¹⁷ Vasemmistoliitto ja perussuomalaiset siis vastustivat hallintovaliokunnassa aluemuu-
toksia kuten kaksi vuotta aiemminkin.

Lakiehdotuksen ensimmäisessä käsittelyssä Valpas ehdotti puoluetoveri Esko-Juhani Tennilän kannattamana muutosta 5 §:ään. Muutosehdotuksessa lakiin olisi kirjattu, että Manner-Suomen alue jaetaan 15 hätäkeskusalueeseen, jotka olisivat samat kuin silloiset alueet. Sisälöltään muutosehdotus oli siten sama kuin hallintovaliokunnan mietintöön yritetty. Hallintovaliokunnan mietintö voitti Valppaan muutosehdotuksen 102–57. Kaikki hallituspuolueiden

¹⁶ Sisäasiainministeriö 2013, 34.

¹⁷ HaVM 12/2010 vp, 10.6.2010.

edustajat äänestivät valiokunnan mietinnön hyväksymisen puolesta. Oppositioista kristillisdemokraattien edustaja teki samoin, kaksi sosiaalidemokraattia äänesti tyhjää ja muut kannattivat Valppaan ehdotusta.¹⁸ Lain toisessa käsittelyssä Markus Mustajärvi ehdotti Tennilän kannattamana lakiehdotuksen hylkäämistä. Lakiehdotus kuitenkin hyväksyttiin äänin 116–64. SDP:n Kari Rajamäki teki Piirasen kannattamana lausumaehdotuksen, jonka mukaan hallitus oli epäonnistunut eduskunnan hätäkeskusten toimintaan esittämien reunaehtojen toteutuksessa ja hallituksen tulisi ryhtyä toimiin hätäkeskusten häiriöttömän toiminnan turvaamiseksi. Hallintovaliokunnan mietintö voitti lausumaehdotuksen 116–64. Äänet jakautuivat hallitus–oppositiorajan mukaan.¹⁹

On myös huomattava, että hallitus vaihtui 22.6.2010 eli seuraavana päivänä siitä, kun hallituksen esitys hätäkeskustoiminnasta oli eduskunnassa toisessa käsittelyssä. Kun kansanedustajat äänestivät 24.6. lain hyväksymisestä, äänestivät he myös valtioneuvoston tiedonannosta, joka koski Mari Kiviniemen hallituksen ohjelmaa.²⁰ Vanhasen eroaminen ja Kiviniemen nouseminen pääministeriksi ei kuitenkaan vaikuttanut hätäkeskusasiaan, jonka valmistelu oli alkanut jo vuosia aiemmin. Hallituksessa jatkoivat edelleen keskusta, kokoomus, vihreät ja RKP eikä ministerivaihdoksiakaan juuri ollut.

¹⁸ PTK 67/2010 vp, 17.6.2010; ”Äänestystulos”. Eduskunnan verkkosivut. <<https://www.eduskunta.fi/FI/Vaski/sivut/aanestys.aspx?aanestysnro=7&istuntonro=67&vuosi=2010>> [luettu 4.3.2024].

¹⁹ PTK 74/2010 vp, 24.6.2010, 15.

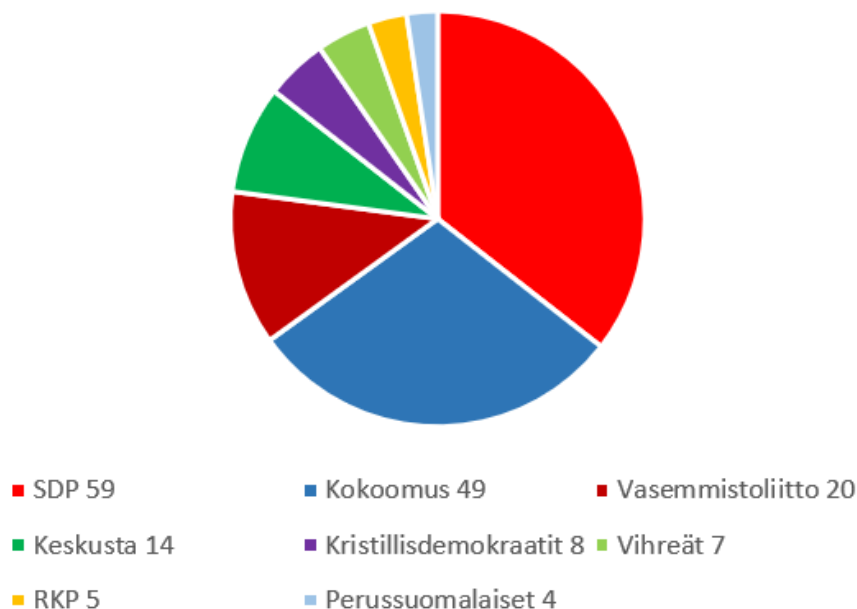
²⁰ PTK 74/2010 vp, 24.6.2010, 1.

2 Häätäkeskusuudistuksen alueellisuuden käsittely

2.1 ”Pyhäjärviä yksistään on useita tuolla alueella” – paikallistuntemus alueellisuutena

Alueellisuus ja siihen liittyen hätäkeskuspäivystäjien paikallistuntemus puhututtivat kansanedustajia eniten. Häätäkeskustoiminnan uudistaminen ja mahdollinen alueiden suurentaminen mainittiin jo vuonna 2007 julkaistussa valtioneuvoston selonteossa.²¹ Alueellisuus ja paikallistuntemus nousivat esille, kun selontekoa käsiteltiin hallintovaliokunnassa ja suuressa salissa. Sisäministeriön aluejako­raportin julkaisu 8.9.2009 oli kuitenkin selkein herätys kansanedustajille. Yhdeksän päivää raportin julkaisun jälkeen ministeri Holmlundin esitellessä toimialansa talousarvioehdotusta, kysyivät kokoomuksen Pertti Hemmilä ja SDP:n Miapetra Kumpula-Natri häneltä asiasta. Kumpula-Natri nosti heti esiin huolensa paikallistuntemuksen heikkenemisestä: ”Montakohan Koulukatua tai Rantatietä noin keskimäärin tulisi yhden hätäkeskuksen alueelle, jos näin suuriin alueisiin mentäisiin?”²² SDP:n ja kokoomuksen edustajat olivat hätäkeskusiassa aktiivisimpia myös koko tarkasteluajanjaksolla.

Puheenvuorojen lukumäärä puolueittain, yht. 166

Kuvio 1. Puheenvuorot puolueittain.

²¹ VNS 3/2007 vp, 23–24.

²² PTK 78/2009 vp, M. Kumpula-Natri, 17.9.2009, 86.

Kumpula-Natrin esimerkin mukaisesti hätäkeskusuudistuksen käsittelyn aikana sen vastustajien käytetyimmäksi argumentiksi muodostui paikallistuntemuksen heikkeneminen. Vasemmistoliiton Esko-Juhani Tennilä osoitti vastustavansa lakia ensimmäisen käsittelyn alussa keuhakuussa 2010. Tennilä keskeytti välihuudollaan esittelypuheenvuoron ja piti heti seuraavan puheenvuoron. Tämän puheenvuoron alkupuolella hän esitti huolensa erityisesti paikallistuntemuksen heikkenemisestä Lapissa, sillä Rovaniemen hätäkeskuksen tehtäviä suunniteltiin siirrettäväksi Ouluun.²³

Siinä missä Kumpula-Natri mainitsi samannimiset kadut, tuli Tennilän tavaksi viitata Oulun ja Nuorgamin väliseen etäisyyteen ja alueen samannimisiin tuntureihin ja järviin: ”Pyhäjärviä yksistään on useita tuolla alueella.”²⁴ Tennilän aktiivisuuteen hätäkeskusasiassa vaikuttanee se, että hänet oli valittu kansanedustajaksi Lapin vaalipiiristä. Vanhana taistolaisena tunnettu Tennilä on yksi koko eduskunnan historian eniten puheenvuoroja käyttäneistä kansanedustajista. Hän on itse toivonut vahvaa ja aktiivista parlamenttia hallituksen parlamentin sijaan.²⁵ Tennilän Lapin-taustan takia hänen roolinsa hätäkeskusuudistuksen kritisoijana sekä puolue- toveri Unto Valppaan tekemän muutosehdotuksen kannattajana ovat ymmärrettäviä.

Yleisesti hätäkeskusasiassa aktiivisimpia olivat SDP:n edustajat, jotka käyttivät yhteensä 59 puheenvuoroa. Näistä puheenvuoroista Vanhasen I hallituksen sisäministeri Kari Rajamäki piti 14. Kokoomusedustajat pitivät 49 puheenvuoroa, joista 22 oli sisäministeri Holmlundin pitämiä. Vasemmistoliitto oli kolmantena 20 puheenvuorolla ja puoleen puheenvuoroista 7 oli Tennilän. Kokoomuksen Jari Larikka piti myös 7 puheenvuoroa. Kymmentä eniten puhunutta edustajaa on tarkasteltu taulukossa 1. Sisäministerinä toimineita lukuun ottamatta kaikki muut oli valittu vaalipiiristä, jonka hätäkeskus aiottiin sulkea. Vaikka taulukossa esitetyt huomiot saattavat selittää näiden edustajien aktiivisuutta, havaintoa ei tule yleistää liikaa. Niistä vaalipiireistä, joiden hätäkeskus oli uhattu, valittiin myös paljon sellaisia edustajia, jotka eivät kommentoineet koko asiaa lainkaan. Tämä tutkimus ei ole määrällinen eikä korrelaatiota tule pitää samana asiana kuin kausaaliteettia.

²³ PTK 66/2010 vp, Tennilä, 16.6.2010, 43–44.

²⁴ PTK 84/2010 vp, Tennilä, 16.9.2010, 45.

²⁵ Pekonen 2011, 73–76; ”Kukaan ei ole puhunut täysistuinnoissa niin paljon kuin he”. *Helsingin sanomat*, 26.6.2022. <<https://www.hs.fi/politiikka/art-2000008690904.html>> [luettu 4.2.2022].

Taulukko 1. 10 eniten puhunutta edustajaa.

Edustaja	Puheiden lkm.	Huomioita edustajasta. Lihavoitujen vaalipiirien hätäkeskukset aiottiin sulkea
Holmlund Anne kok.	22	Satakunta, sisäministeri
Rajamäki Kari sd.	14	Pohjois-Savo, edellinen sisäministeri
Tennilä Esko-Juhani vas.	7	Lappi
Larikka Jari kok.	7	Kymi , työskennellyt paloiesimiehenä
Kankaanniemi Toimi kd.	6	Keski-Suomi
Viitanen Pia sd.	6	Pirkanmaa
Lahtela Esa sd.	5	Pohjois-Karjala
Kähkönen Lauri sd.	5	Pohjois-Karjala
Järvinen Heli vihr.	5	Etelä-Savo , hallintovaliokunnan jäsen
Ojala-Niemelä Johanna sd.	5	Lappi

SDP:n hätäkeskusasiassa aktiivinen edustaja ja Tennilän tapaan Lapin vaalipiiristä valittu Johanna Ojala-Niemelä nosti myös Rovaniemen hätäkeskuksen lakkautuksen ja paikallistunteumuksen merkityksen esiin puheenvuoroissaan. Yhdessä puheenvuorossaan hän kertoi tarinaa, kuinka muutama vuosi sitten hätäkeskukseen soittanut osasi kertoa vain olevansa järvellä, josta tulee ”laihoja ja pienipäisiä rautuja”. Hätäkeskuspäivystäjä oli sitten soittanut paikalliselle lääkärille, joka osasi kertoa, että kyseessä oli käsivarren alueella sijaitseva Kottarjärvi. Näin Ojala-Niemelän mukaan soittaja sai tarvitsemansa avun ajoissa.²⁶

Varsinkin ennen 1990-lukua pienissä poliisin hälytyspäivystyksissä ja erityisesti pelastuslaitoksen kunnallisissa hälytyskeskuksissa päivystäjillä ei ollut erityisiä toimintaohjeita. Lisäksi päivystäjät työskentelivät usein yksin, ja tällaisissa tilanteissa päivystäjien omat ratkaisut korostuivat.²⁷ Ojala-Niemelän anekdootti, jonka todenperäisyys on monella tapaa kyseenalaistettavissa, loi tarinaa hätäkeskuspalvelun syvästä paikallisuudesta ja tuo mieleen juuri hätänumerojärjestelmien varhaisimmat vaiheet.

Perussuomalaisten Pentti Oinonen rinnasti hätäkeskukset perinteisiin fyysisiin paikallispalveluihin, kuten rajavartija- ja poliisipartioihin, pankkeihin, apteekkeihin, ruokakauppoihin ja

²⁶ PTK 66/2010 vp, J. Ojala-Niemelä, 16.6.2010, 49–50.

²⁷ Sankala 2019, 12.

lääkäriin.²⁸ Kyseessä oli perussuomalaisten ryhmäpuheenvuoro, joka koski valtioneuvoston maaseutupoliittista selontekoa. Selonteon eduskuntakäsittelyssä puhuttiin eniten maa- ja metsätaloudesta, paikallispalveluista, yhdenvertaisuudesta, leikkauksista, yrittäjyydestä, tiestön kunnosta ja väestön ikääntymisestä. Vaikka hätäkeskuskeskustelussa viitattiin erittäin usein alueellisuuteen sen eri muodoissa, maaseutupolitiikan käsittelyssä – eli kaikkein selkeimmin alueellisessa keskustelussa – viitattiin puolestaan vain muutaman kerran hätäkeskuksiin.

Siinä missä opposition edustajien puheenvuoroissa hätäkeskuksia pidettiin selkeästi paikallisenä palveluna ja siten hätäkeskuspäivystäjän paikallistuntemusta erittäin tärkeänä, monissa hallituksen puheenvuoroissa paikallisuutta ja paikallistuntemusta vähäteltiin. Ojala-Niemelän anekdootti ”laihoista ja pienipäisistä rauduista” oli vastaus kokoomuksen Jari Larikalle. Tämä oli huomauttanut, ettei silloisessakaan hätäkeskusjärjestelmässä paikallistuntemuksella ollut merkitystä, sillä 15 hätäkeskusta valvoivat yhteensä 343 kuntaa.²⁹

Toisin kuin yleisimmistä ja maltillisemmista paikallistuntemusta korostavista puheenvuoroista, värikkäästä rautuanekdootista Larikka sai hyvän ponnahduslaudan. Larikka vastasi, ettei järjestelmä voisi perustua siihen, että päivystäjä tietäisi sellaisia asioita. Pelastusalalla Kouvolassa toiminut Larikka jatkoi omalla kertomuksella yöstä, jolloin hän oli ollut etsimässä potilasta ja kuullut kylästä, että tämä löytyisi keltaisesta talosta. Paljastui, että kylässä oli 14 keltaista taloa, joita pelastajat alkoivat käydä läpi.³⁰ Hän käytti kertomuksessaan eloisia sanankäänteitä ja hieman huumoriakin. On mahdollista, että hänen tarinansa oli ainakin osittain liioiteltu.

Useissa puheenvuoroissaan Larikka korosti paikallistuntemuksen sijaan tietojärjestelmän ja paikannuspalveluiden merkitystä. Hän suhtautui kriittisesti uudistukseen ehdottaessaan sen viivästyttämistä, koska uusi tietojärjestelmä ei olisi tulossa vielä vuosiin. Hän myös mainitsi Kouvolan erikseen kysyessään sen hätäkeskuksen henkilöstön asemasta.³¹ Esimerkiksi Pekonen on korostanut edustajien tarvetta profiloitua, sillä puoluelinjaa uskollisesti noudattavat uhkaavat jäädä takapenkiläisiksi.³² Pelastusalalla työskennelleelle ja ensimmäistä kauttaan

²⁸ PTK 43/2010 vp, P. Oinonen, 27.4.2010, 16–17.

²⁹ PTK 66/2010 vp, J. Larikka, 49.

³⁰ PTK 66/2010 vp, Larikka, 16.6.2010, 49–50, 56.

³¹ PTK 131/2010, Larikka, 14.12.2010, 50–51. Parhaimmillaan Larikka vertasi uudistuksen nopeaa aikataulua Titanicin. Larikan mukaan laiva upposi, koska vauhti oli tunnistetusta riskeistä huolimatta liian kova. PTK 66/2010 vp, Larikka, 16.6.2010, 57.

³² Pekonen 2011, 38.

kansanedustajana istuneelle Larikalle aktiivinen osallistuminen hätäkeskuskeskusteluun ja uudistuksen kritisointi olivat järkevä tapa profiloitua. Hänen kotipaikkakuntansa Kouvola oli myös yksi kaupungeista, joissa hätäkeskus aiottiin lakkauttaa. Tämäkin näkynee hänen tavaltaan yhtäältä vähätellä paikallistuntemuksen merkitystä ja puhua uudistuksen puolesta mutta toisaalta osoittaa huolensa uudistuksen etenemisestä ja aikataulusta.

Larikan lisäksi kokoomuslaisista puheenvuoroja käyttivät ensimmäisessä käsittelyssä Lenita Toivakka ja Outi Mäkelä. Kumpikin heistä oli hallintovaliokunnan jäsen. Holmlund ei sen sijaan puhunut. Pöytäkirjojen ja täysistunnon videotallenteen perusteella hän oli ensimmäisen ja toisen käsittelyn aikana enimmäkseen poissa salista. Videosta näkyy myös, että ensimmäisen käsittelyn aikana paikalla oli samanaikaisesti noin viidestä kymmeneen edustajaa.³³ Usein ajatellaan, että edustajat eivät tunnu olevan kiinnostuneita toistensa puheista. Istunnoissa puhutaan usein pöytäkirjaan tai äänestäjiä varten itse salin ollessa tyhjä. Pekosen mukaan tällaiset kommentit yksinkertaistavat kuitenkin liikaa.³⁴ Hätäkeskusasiaa käsiteltiin monissa muissa istunnoissa ja eduskunnan hallintovaliokunnassa.

Kyselytunneilla ja muissa yhteyksissä ministeri Holmlund pääsikin perustelevaan uudistusta. Larikan tapaan Holmlund korosti, etteivät silloisetkaan hätäkeskukset nojanneet paikallistuntemukseen.³⁵ Holmlund pyrki useissa puheenvuoroissaan vähättelemään hätäkeskusten paikallisuutta korostamalla, että tehtävälle lähetetyt viranomaiset lähtevät edelleen samoista paikoista:

On tietysti syytä muistaa, että kaikki ne viranomaiset, joille hätäkeskus lähettää tehtävät, eli muun muassa poliisi, pelastustoimi, kiireellinen sairaankuljetus, lähtevät tismalleen samasta paikasta kuin tälläkin hetkellä, eli apu ei mene yhtään kauemmaksi. Ainoastaan puhelimeen vastataan eri paikkakunnalla. – – Paikallistuntemus on erittäin tärkeää sille viranomaiselle, joka lähtee paikalle, ja se on tietysti ennen kaikkea varmistettava Hätäkeskustietojärjestelmä on kaikkein tärkein työkalu, ja sen ajan tasalla pitäminen ja pysyminen on erittäin tärkeää – – Vuoteen 2015 mennessä meillä on täysin uusi järjestelmä, joka vastaa, ei aivan kaikkiin, mutta varmasti valtaosaan kaikista ongelmakohtista, joita täällä on epäilty ja esitetty.³⁶

³³ PTK 66/2010 vp, 16.6.2010, 4, 57; PTK 69/2010 vp, 21.6.2010, 4; *Täysistunto 16.6.2010*, 03:31:49-05:43:14. Eduskunnan verkkolähetykset. <<https://verkkolahetykset.eduskunta.fi/fi/taysistunnot/taysistunto-66-2010>> [katsottu 25.3.2024].

³⁴ Pekonen 2011, 16–17.

³⁵ PTK 84/2010 vp, A. Holmlund, 16.9.2010, 33.

³⁶ PTK 22/2010 vp, 11.3.2010, Holmlund, 3.

Edellisen puheenvuoron tapaan Holmlund ja muut uudistuksen puolesta puhuneet vastustivat opposition edustajien yrityksiä rakentaa käsitystä hätäkeskuksista ja niiden uudistusta alueellisenä kysymyksenä. Uudistuksen kannattajat vähätelivät paikallistuntemuksen merkitystä korostamalla paikannusta ja uutta tietojärjestelmää. Holmlundin muistutus viranomaisten lähtöpaikasta on siitä aiheellinen, että kunnallisten hälytyskeskusten ja vielä aluehälytyskeskustenkin aikaan viranomaiset usein lähtivät samasta rakennuksesta kuin missä hätäpuheluun vastattiin.

Hallituspuolueiden edustajista Larikan lisäksi vihreiden Heli Järvinen oli lain ensimmäisessä käsittelyssä aktiivinen, mitä selittää osin se, että hän oli hallintovaliokunnan jäsen. Larikan tapaan hän puhui uudistuksen tarpeellisuudesta mutta esitti huolensa tietojärjestelmistä ja aikataulusta. Lapissa heikentyvästä paikallistuntemuksesta huolissaan olleille hän asiantuntijaan viitaten vastasi, että alkuvaiheessa Ouluun siirtyneet Rovaniemen päivystäjät vastaavat vanhan alueensa puheluihin. Larikka kuitenkin vetosi teknisiin seikkoihin ja kommentoi, ettei kuvattun kaltainen järjestely olisi mahdollinen.³⁷ Asiaan ei enää palattu. Uudistuksen valmisteluasiakirjoissa ei mainita Järvisen mainitsemaa järjestelyä.

Kuten Larikka, myös Järvinen oli ensimmäisen kauden kansanedustaja ja valittu eduskuntaan vaalipiiristä, josta hätäkeskus oli poistumassa. Järvisen tapauksessa kyseessä oli Etelä-Savon vaalipiiri eli Mikkelin hätäkeskus. Järvinen ei ainoastaan käynyt keskustelua Larikan kanssa vaan esitti yhdessä puheenvuorossaan, että paikallistuntemukseen kuuluu myös alueen muiden viranomaisten ja toimintatapojen tunteminen. Hänen mukaansa uudistuksen avulla tämänkaltaisia viranomaisten rajapintoja yritettiin selkeyttää.³⁸ Hätäkeskuspäivystäjän työn kannalta alueella toimivien viranomaisten ja heidän käytäntöjensä tunteminen onkin tärkeää.³⁹ Tilanteessa, jossa ruuhkautumisen takia Lapista tulleeeseen puheluun vastataankin Turussa, voi päivystäjälle olla vaikeaa arvioida, mille viranomaiselle tai vapaaehtoistaholle esimerkiksi poroihin liittyvä tehtävä kuuluu. Asian tärkeydestä huolimatta tämänkaltaista paikallisuutta käsiteltiin Järvisen puheenvuoron lisäksi vain muutamissa puheenvuorossa.

³⁷ PTK 66/2010 vp, 16.6.2010, H. Järvinen, 47, 49.

³⁸ PTK 66/2010 vp, 16.6.2010, Järvinen, 51.

³⁹ Tiaisen sähköpostiviesti Haapaniemelle, 27.3.2024.

2.2 ”Väen pakkosiirtäminen jo ennestään muuttotappiollisesta maakunnasta ei ole oikeanlaista aluepolitiikkaa” – aluepolitiikka ja työpaikkojen alueellisuus

Suomi on EU:n harvimmin asuttu maa, minkä takia alueellisuus korostuu maan politiikassa. Hätäkeskuspäivystäjän alueellisuutta voidaan arvioida kahdella tavalla: Edellisessä alaluvussa käsitelty paikallistuntemus liittyy käsitykseen hätäkeskuspalvelun alueellisuudesta. Paikallistuntemuksen takia päivystäjän fyysinen sijoittuminen alueelle tuo kansalaisille parempia palveluita ja turvaa. Toinen alueellisuuden muoto on päivystäjän työpaikan alueellisuus. Vanhassa järjestelmässä Hätäkeskuslaitoksen työpaikkoja oli 15 paikkakunnalla yhteensä 13 eri maakunnassa. Tästä oltiin siirtymässä työpaikkoihin kuudella paikkakunnalla.

Aluepolitiikkaan liittyen Vanhasen II hallituksen tavoitteena oli hallitusohjelman mukaan vahvoihin maakuntiin perustuva monikeskuksinen aluerakenne. Ohjelmassa mainittiin tavoitteeksi myös aluepolitiikan tehostaminen varsinkin heikoimmilla alueilla, suurkaupunkipolitiikan vahvistaminen ja metropolipolitiikan käynnistäminen.⁴⁰ Toisen maailmansodan jälkeistä aluepolitiikkaa on eritelty hajautetun hyvinvointivaltion, hajautetun kilpailuvaltion ja metropolivaltion käsitteillä. Metropolipolitiikalla tarkoitetaan, että globaali avautuminen ja innovaatiot näkyvät suomalaisessa tilansäätelyssä menestyneimpien kaupunkialueiden korostamisena. Niitä pidetään koko maan kasvumoottoreina globaalissa kilpailussa. Metropolipolitiikassa ajatellaan, että menestyviä kaupunkiseutuja olisi Suomesta viidestä seitsemään ja näistä kaikkein tärkein olisi pääkaupunkiseutu.⁴¹

Metropoliajattelu alkoi yleistyä 2000-luvun alussa ja näkyi Vanhasen II hallituksen ohjelmassa vahvemmin kuin aiemmin. Maakuntia ja alueellista hajauttamista korostava kaupunkiverkkoajattelu liittyi hajautettuun kilpailuvaltioon ja hallitsi 90-luvulla.⁴² Aluepoliittisen ajattelun muutos ei kuitenkaan ole ollut äkillinen. Esimerkiksi Lipposen II hallitus toi termin ”uusi aluepolitiikka” poliittiseen keskusteluun. Jo sillä tarkoitettiin hajasijoittamisen ja tasapainoisen alueellisen kehityksen korvaamista osaamisen edistämisellä, mihin kuului esimerkiksi osaamiskeskusten ja korkeakoulujen kehittäminen.⁴³

⁴⁰ Valtioneuvosto 2007, 25.

⁴¹ Moisio 2012, 22, 297.

⁴² Moisio 2012, 227–228.

⁴³ Aro 2007, 298.

On syytä mainita, että kirjauksista ja julistuksista huolimatta sekä Lipposen II hallitus että Vanhasen II hallitus toteuttivat hieman myös alueellistavaa politiikkaa.⁴⁴ Ristiriitaa kommentoitiin myös hätäkeskusuudistuksen yhteydessä. Lappia edustanut kokoomuksen Ulla Karvo kommentoi alueellistamista sanomalla, että hallitus antaa toisella kädellä ja ottaa toisella. Karvon mukaan alueellistaminen olisi mahdollisuus auttaa maan syrjäisiä osia, mutta Rovaniemi menettää hätäkeskuksen. Hänen mukaansa olisi tärkeää, että päivystäjät saisivat töitä Lapista, sillä ”Väen pakkosiirtäminen jo ennestään muuttotappiollisesta maakunnasta ei ole oikeanlaista aluepolitiikkaa.”⁴⁵ Tutkimuskirjallisuudesta mainittua metropolipolitiikkaa tai uutta aluepolitiikkaa ei tule siis ylikorostaa.

Joka tapauksessa metropolitiikka mainitaan ensimmäistä kertaa keskustan vuoden 2007 vaaliohjelmassa. On arvioitu, että perinteisesti maaseutukysymyksissä profiloitunut keskusta asettui tukemaan metropolitiikkaa, koska halusi kamppailla suurimman puolueen paikasta ja tarvitsi sitä varten suurten kaupunkien liikkuvia äänestäjiä.⁴⁶ Hätäkeskusuudistuksen kanssa samanaikaisesti käynnissä ollutta yliopistouudistusta on käytetty tutkimuskirjallisuudessa esimerkkinä liikkeestä kohti metropolivaltiota. Uudistuksessa erilaisia korkeakouluyksiköitä yhdistettiin ja niiden toiminta liitettiin entistä vahvemmin elinkeinoelämän vaatimuksiin, osaamisen käsitteeseen ja kansainväliseen kilpailuun.⁴⁷ Metropolivaltiolla ja muilla tilasuhdekäsitteillä viitataan enemmän yritystoimintaan ja valtion rooliin siinä kuin hallintoon. Hätäkeskukseen ei varsinaisesti ole alueellinen palvelu, mutta näistä asioista huolimatta uudistuksen vertaaminen ajan laajempaan aluekehitykseen on mielekästä.

Kun hätäkeskusten ja hätäkeskusuudistuksen alueellisuutta käsiteltiin eduskunnassa, hätäkeskusasia yhdistettiin perinteisempään aluepolitiikkaan selkeimmin esimerkiksi SDP:n Ojala-Niemelän, kristillisdemokraattien Toimi Kankaanniemen ja vasemmistoliiton Tennilän puheenvuoroissa. Ojala-Niemelä argumentoi, että hätäkeskus Rovaniemellä vahvistaisi kaupungin asemaa turvallisuusalan ICT-palveluiden osaamiskeskuksena.⁴⁸ Ojala-Niemelän käyttämän tapainen puhe osaamisesta ja muun muassa osaamiskeskuksista valui Suomessa yritysmaailmasta politiikkaan 1990-luvun lopulla. Esimerkiksi sana ”innovaatiokeskittymä” oli kulkeutunut vuonna 2009 hallituksen kaupunkipolitiikan periaatepäätökseen. Sanalla viitattiin viiteen tai kuuteen innovaatiokeskittymään pelkän pääkaupunkiseudun metropolikehityksen

⁴⁴ Hätäkeskuslaitos 2011, 31; Valtiovarainministeriö 2008, 9.

⁴⁵ PTK 33/2010 vp, U. Karvo, 7.4.2010, 56.

⁴⁶ Moisio 2012, 238.

⁴⁷ Moisio 2012, 283, 285, 287–289.

⁴⁸ PTK 66/2010 vp, Ojala-Niemelä, 16.6.2010, 47.

vastapainoksi.⁴⁹ Ojala-Niemelän mainitsema Rovaniemi on kuitenkin liian pieni kuuluakseen näiden kaupunkien joukkoon, mutta edustajan tapa kuvailla kaupunkiansa sellaisena kertoo, minkälaista kieltä aluepolitiikassa käytettiin.

Toimi Kankaanniemi esiintyi keskusteluissa yhtenä johdonmukaisimmista oman vaalipiirinsä ja hätäkeskuksensa – hänen tapauksessaan Keski-Suomen – korostajista. Tennilän ohella hän on eduskunnan historian kaikkein eniten puhuneita edustajia. Kankaanniemeä on myös yleisesti kuvattu maakuntien asian puolustajaksi.⁵⁰ Tennilä taas tarttui siihen, että porilaistaustainen Holmlund oli päättänyt säilyttää hätäkeskuksen Porissa. Lain ensimmäisen käsittelyn ensimmäisessä puheenvuorossaan hän syytti Holmlundia pekkaroinnista: ”Hätäkeskuksen kehittämishankkeessa olette hamuamassa Porille, omalle kaupungillenne, ässän, mutta olette viemässä Lapilta sen viimeisenkin kortin – –”⁵¹. Muuten oppositio piti kaikissa hätäkeskusuu- distusta koskevissa keskusteluissa Pori-asiaa esillä yllättävän vähän.

Jos Kerava lasketaan osaksi Helsingin metropolialuetta, kuudesta uudesta hätäkeskuspaikkakunnista pienimpiä olivat Vaasa ja Pori. Uudistuksessa Pohjanmaan ja Keski-Suomen hätäkeskusalueet yhdistettiin. Hätäkeskustoiminnan jatkumiseen Vaasassa Jyväskylän sijasta saattoi vaikuttaa ruotsinkielisen palvelun takaaminen pohjanmaalaisille. Satakunta ja Pirkanmaa yhdistettiin myös. Tampereen hätäkeskus oli vain tavallinen hätäkeskus, mutta Porin hätäkeskuksen yhteydessä toimi koko Hätäkeskuslaitoksen keskushallinto. Tämä oli varmasti Porin etu.

Keskushallinnon sijoittaminen oli aiheuttanut pienen aluepoliittisen kiistan vuonna 2001. Asiaa valmisteltiin kolmessa eri työryhmässä sisäministeriössä. Ensimmäinen ja toinen työryhmä ehdottivat paikaksi Hämeenlinnaa. Kolmas työryhmä piti Keravaa parhaana, Hämeenlinnaa toiseksi parhaana ja Poria kolmanneksi parhaana paikkana. Sisäministeri Ville Itälä valitsi Rovaniemen ja Porin väliltä Porin. Päätöksessä näkyi hajasijoittaminen ja Lipposen II hallitusohjelman kirjaukset vakaasta aluekehityksestä, tasapainoisesta väestörakenteesta ja osaamisen alueellisesta vahvistamisesta.⁵² Kuten aiemmin todettu, Lipposen II hallitus toi poliittiseen keskusteluun ”uuden aluepolitiikan”, jolla tarkoitettiin siirtymistä pois päin hajasijoittamisesta. Tämän merkitystä ei tule kuitenkaan yliarvioida.

⁴⁹ Kantola 2006, 169. Moisio 2012, 240.

⁵⁰ PTK 22/2010 vp, T. Kankaanniemi, 11.3.2010, 5; PTK 69/2010 vp, Kankaanniemi, 21.6.2010, 81; ”Kukaan ei ole puhunut täysistuinnoissa niin paljon kuin he”. *Helsingin sanomat*, 26.6.2022. [luettu 4.2.2024].

⁵¹ PTK 66/2010 vp, Tennilä, 16.6.2010, 44. Tennilä saattoi samalla viitata kaupungin jääkiekkoseuraan.

⁵² Hätäkeskuslaitos 2011, 32–33.

Työpaikkojen alueellisuutta käytettiin keskustelussa muillakin tavoin. Useissa puheenvuoroissa nostettiin esiin henkilöstön halut työpaikkojensa sijainnin suhteen. Esimerkiksi Ojala-Niemelä totesi, että monilla päivystäjillä ei olisi tarvetta muuttaa Ouluun vaan töitä löytyisi Rovaniemeltäkin: ”Siellä on poliisitaustaisia henkilöitä. Meillä on poliisilaitoksella tällä hetkellä virkoja auki. Siellä on sairaanhoitajia. Heidät kyllä imaisee Lapin keskussairaala töihin”.⁵³ Puoli vuotta myöhemmin Ojala-Niemelän puoluetoveri Rajamäki taas syytti Holmlundia katteettomista lupauksista. Rajamäen mukaan Holmlund oli luvannut ilman perusteita, että ne päivystäjät, jotka eivät Ouluun muuttaisi, saisivat töitä poliisista tai Haltikista eli hallinnon tietotekniikkakeskuksesta.⁵⁴ Lapin edustajien aktiivisuuden takia Rovaniemen hätäkeskuksen sulkeminen oli tässäkin asiassa esillä muita paikkakuntia enemmän.

⁵³ PTK 66/2010 vp, Ojala-Niemelä, 16.6.2010, 48.

⁵⁴ PTK 131/2010 vp, K. Rajamäki, 14.12.2010, 40.

3 Hätäkeskusuudistuksen talouden, turvallisuuden ja prosessin käsittely

3.1 ”Tämä on tietystikin hallituksen säästöpolitiikkaa” – taloudelliset seikat keskustelussa

Vaikka subprime-kriisi kärjistyi syksyllä 2008, vaikutukset eivät näkyneet heti kunnolla Suomessa. Finanssikriisi oli kuitenkin rantautunut Suomeen tarkasteluajanjakson alkuun eli syyskuuhun 2009 mennessä. Sen keston ennustaminen oli kuitenkin vaikeaa. Monet talousennustajat odottivat, että tilanne normalisoituisi jo 2010. Seuraavien vuosien aikana ennustajat joutuivat säännöllisesti korjaamaan ennusteitaan alaspäin.⁵⁵ Eduskuntapuolueiden ryhmäpuheen- vuoroissa pidettiin 2009 merkittävimpänä ongelmana työttömyyden kasvua. Elvytys nähtiin parhaana ratkaisuna, mutta hallituspuolueet ja kristillisdemokraatit varoittivat velan riskeistä korkotason noustessa. Vuoden 2010 puheissa velkaantuminen syrjäyttikin työttömyyden suurimpana huolenaiheena, ja maailmantalouden sanottiin olevan elpymässä.⁵⁶

Lakiuudistuksen aikaista muuta taloudellista keskustelua ei tule ylikorostaa. Tuottavuusohjelma, joka koski myös sisäministeriötä ja johon viitattiin hätäkeskusuudistuksessa, alkoi jo Vanhasen I hallituksen aikana ja johtui rakennemuutoksesta.⁵⁷ Samaan aikaan esimerkiksi Rajavartiolaitoksesta ja Tullista leikattiin. Hätäkeskusuudistus perustui vuonna 2007 laadittuun hallitusohjelmaan ja valtioneuvoston selontekoon. Sisäministeriön strategiatyöryhmäkin aloitti työnsä vuoden 2008 puolella ja julkaisi raportin jo maaliskuussa 2009.

Holmlund ja muutamat muut hallituspuolueiden edustajat korostivat, että säästöt keskuksia yhdistettäessä tulisivat hallinnosta ja toimitiloista eivätkä varsinaisesta hätäkeskuspalvelusta: ”Mitä useampaan toimipisteeseen me jaamme hätäpuhelut, hätäkeskuspalvelut, tämä tarkoittaa, että joudumme ylläpitämään myös enemmän hallinnollisia virkoja.”⁵⁸ Suurempiin keskuksiin siirtymistä perusteltiin aiemmissakin uudistuksissa niiden skaalaeduilla.

Useimmat oppositiopoliitikot myötäilivät, että säästöjä tarvittiin yleisesti. Sen sijaan useissa oppositiopuheenvuoroissa arveltiin, että säästöt jäisivät hätäkeskusuudistuksessa pieniksi tai

⁵⁵ Kangasharju 2018, 17–19.

⁵⁶ Ekman 2020, 46–49.

⁵⁷ Valtiovarainministeriö 2008, 31.

⁵⁸ PTK 78/2009 vp, Holmlund, 17.9.2009, 89. Holmlundin mukaan hallinnollisia virkoja oli Hätäkeskuslaitoksessa noin 120.

sen sijaan kustannukset voisivat jopa kasvaa. Työpaikkojen alueellisuuteen liittyen monet arvelivat, että koska päivystäjät eivät suostuisi siirtymään, uusien kouluttaminen lisäisi kustannuksia.⁵⁹ Edustajat toivat esiin myös toimitilakysymyksen. SDP:n Lauri Kähkönen ihmetteli, kuinka kustannustehokasta olisi sulkea kokeiluhätäkeskusvaiheessa avattu Joensuun hätäkeskus eli tehdä siitä ”lakkautuskokeilukeskus”. Esa Lahtela mainitsi myös Joensuun tilanteen talouteen liittyen.⁶⁰ Lahtela ja Kähkönen olivat molemmat Pohjois-Karjalaa edustavia sosiaalidemokraatteja. Eteläsavolainen Pauliina Viitamies mainitsi Joensuun lisäksi Mikkelin hätäkeskuksen, jonka uudet tilat olivat valmistuneet vain muutamaa vuotta aiemmin.⁶¹ Tämänkaltaisiin kommentteihin Holmlund tyypillisesti vastasi, että tilanne oli valitettava ja tyhjiksi jääville tiloille löytynee uutta käyttöä. Holmlundin mukaan uudistuksen yksi pääperiaatteista oli, että uusia tiloja ei keskittämisten takia rakenneta.⁶²

Muutamit edustajat niin hallituksesta kuin oppositiosta arvelivat, että viranomaisten tukipalveluiden turvaamiseksi kunnat perustaisivat omia valvomoita ja ympärivuorokautisia johtokeskuksia.⁶³ Alkusyksystä lain hyväksymisen jälkeen tällaisia tietoja ilmeisesti liikkeisiin mediassa. Perussuomalaisten Raimo Vistbacka viittasi vanhaan hätäpuhelukäytäntöön todetessaan, että tällaiset valvomot tulisivat kuntien vastuulle. Holmlundin mukaan valvomoasia liitettiin pelastuslaitoksen omaan johtamisen kehittämiseen eikä sillä ollut mitään tekemistä hätäkeskusuudistuksen kanssa.⁶⁴

Useat oppositioedustajat painottivat, että hätäkeskukset olivat yleisesti väärä säästökohde. Monet puhujat, esimerkiksi Kankaanniemi, yhdistivät monesti taloudelliset seikat turvallisuuden: ”Tämä on tietystikin hallituksen säästöpolitiikkaa, joka sinänsä on perusteltua, mutta ei säästöjä turvallisuuden kustannuksella pidä kyllä tehdä.”⁶⁵

3.2 ”– – miten sitten kansalaisten henki, terveys ja turvallisuus taataan?” – turvallisuuteen vetoaminen puheenvuoroissa

Erilaisissa poliittisissa ohjelmissa vuosina 2003–2004 kaikkien suomalaisten puolueiden turvallisuuskäsitys oli laaja-alainen, vaikka eroja puolueiden välillä löytyikin. Kaikki puolueet

⁵⁹ Esim. PTK 131/2010 vp, P. Viitanen, 14.12.2010, 37.

⁶⁰ PTK 66/2010 vp, L. Kähkönen, 16.6.2010, 45 PTK 66/2010 vp, E. Lahtela, 16.6.2010, 59–60.

⁶¹ PTK 66/2010 vp, P. Viitamies, 16.6.2010, 57–58.

⁶² PTK 22/2010 vp, Holmlund, 11.3.2010, 4.

⁶³ PTK 121/2009 vp, J. Laxell, 8.12.2009, 91–92.

⁶⁴ PTK 83/2010 vp, R. Vistbacka, 15.9.2009, 102; PTK 83/2010 vp, Holmlund, 15.9.2009, 103.

⁶⁵ PTK 22/2010 vp, Kankaanniemi, 11.3.2010, 5.

sitoivat Suomen turvallisuuden entistä enemmän kansainvälisiin uhkakuviiin, mitä selittänee perinteisten sotilaallisten uhkien väheneminen ja WTC-iskut. Ainoastaan kokoomus yhdisti Venäjän sotilaallisten uhkakuvien lähteisiin. Kaikki puolueet korostivat uusia, ei-sotilaallisia uhkia. Tällaisia sisäiseen turvallisuuteen ja kansalaisten arjen turvallisuuteen vaikuttavia uhkia olivat esimerkiksi rikollisuus, huumeet, eriarvoisuus ja tartuntataudit.⁶⁶ Vanhasen II hallituksen aikana suomalaisten turvallisuuskäsitykseen vaikuttivat elokuussa 2008 käytyä Georgian sotaa enemmän Jokelan koulusurmat marraskuussa 2007 ja Kauhajoen koulusurmat syyskuussa 2008.

Hätäkesku-alkuisia sanoja sisältäviä puheita pidettiin tarkasteluajanjaksolla 163 ja näistä puheista 70:ssä mainittiin lisäksi turvallisuus hätäkeskuksiin liittyen.⁶⁷ SDP:n Ojala-Niemelä mainitsi Jokelan ja Kauhajoen lisäksi Myyrmannin ja Sellon tapahtumat kuvatessaan, kuinka Suomi ei ole enää lintukoto.⁶⁸ Edustajat mainitsivat muitakin konkreettisesti turvallisuutta uhkaavia asioita. Esimerkiksi Kankaanniemi mainitsi yhdessä puheenvuorossa liikenneturvallisuuden ja toisessa myrskyt.⁶⁹

Tästä huolimatta useimmissa turvallisuuspuheenvuoroissa puhuja vain mainitsi turvallisuuden avaamatta ymmärrystään asiasta enempää tai viittasi arjen turvallisuuteen. Näin teki esimerkiksi kokoomuksen Pertti Hemmilä aluejakoraportin julkaisemisen jälkeen: ”– esiintynyt tietoja, että 15 hätäkeskuksesta ollaan siirtymässä 6 hätäkeskukseen, pitääkö tämä paikkansa ja miten sitten kansalaisten henki, terveys ja turvallisuus taataan?”⁷⁰ Edustamiseen vaaditaan edustajan lisäksi edustettavia. Yhtenä poliittisen puheen tunnusmerkeistä onkin pidetty sitä, että puhujan ja kuuntelijan lisäksi mukaan tuodaan kolmas persoona, ”he”.⁷¹ Hallituksen syyttäminen kansalaisten turvallisuuden vaarantamisesta on vahva poliittisen retoriikan keino.

⁶⁶ Limnell 2009, 258–260.

⁶⁷ Sekä hätäkesku- että turvalli-alkuisia sanoja esiintyi yhteensä 80 puheessa. Näistä puheista kuitenkin noin 10:ssä turvallisuudella viitattiin selkeästi muuhun asiaan kuin hätäkeskuksiin. Hyvä lisähuomio turvallisuudesta ja hätäkeskuksista on, että monella soittajalla ei ole oikeaa hätää. Esimerkiksi vuoden 2023 yhteensä 3 miljoonasta hätäpuhelusta lähes 800 000 oli virheellisiä tai tahattomia ja 32 000 asiattomia tai ilkeävaltaisia. ”Tilastotietoa hätäkeskustoiminnasta”. Hätäkeskuksen verkkosivut. <<https://112.fi/tilastotietoa-hatakeskustoiminnasta>> [luettu 25.3.2024]. Hätä on myös hyvin subjektiivinen käsite. Esimerkiksi pitkään yksin elänyt vanhus saattaa olla masentunut ja hädissään, mutta pelkkä keskustelukaverin kaipaaminen tämänkaltaisten kroonisten huolien takia ei ole hätänumeron asianmukaista käyttöä ja luokiteltaisiin virheelliseksi ilmoitukseksi.

⁶⁸ PTK 66/2010 vp, Ojala-Niemelä, 16.6.2010, 46.

⁶⁹ PTK 84/2010 vp, Kankaanniemi, 16.9.2010, 46.

⁷⁰ PTK 78/2009 vp, P. Hemmilä, 17.9.2009, 86.

⁷¹ Pekonen 2011, 92–93.

Edustajat yhdistivät turvallisuuden usein vieläkin selkeämmin paikallistuntemukseen.⁷² Turvallisuudesta puhuivat enemmän opposition kuin hallituksen edustajat. Kuitenkin kaikille edustajille turvallisuus oli seikka, johon he vetosivat keskustelussa mutta josta he eivät juurikaan puhuneet tarkemmin.

Esimerkiksi vuonna 2019 hätäkeskus välitti ensihoidolle eniten muuhun sairastumiseen, kaatumiseen ja rintakipuun liittyviä tehtäviä, poliisille ilkivaltaan tai häiriökäyttäytymiseen, päihetyykseen ja ajoneuvon pysäyttämiseen tai tarkastamiseen, pelastukselle palohälytykseen, pieneen tieliikenneonnettomuuteen ja pieneen rakennuspaloon ja sosiaalipäivystykselle alaikäisen kiireelliseen hoidontarpeen arviointiin, välittömään huolenpitoon ja alaikäisen katoamiseen tai karkaamiseen.⁷³ Yleisimmät tehtävät ovat olleet uudistuksen aikaan varmasti samankaltaisia, ja niiden voidaan katsoa liittyvän tavalliseen arjen turvallisuuteen, mistä puolueohjelmissa ei juuri julisteta. Puolueohjelmien kirjaukset kansainvälisistä uhkakuvista sekä esimerkiksi rikollisuudesta, huumeista ja eriarvoisuudesta eivät näkyneet hätäkeskusuudistuksen kommentoinnissa.

Alueellisuuden suhteen on havaittavissa, että vaikka hätäkeskusasiassa viitattiin runsaasti alueellisuuteen, alueellisissa keskusteluissa viitattiin vain muutaman kerran hätäkeskuksiin. Samankaltainen ilmiö voidaan havaita turvallisuuteen liittyen: vaikka hätäkeskusasiassa viitattiin erittäin usein turvallisuuteen, turvallisuusasioista puhuttaessa viitattiin vain joitakin kertoja hätäkeskuksiin. Kun eduskunta esimerkiksi käsitteli sisäministeriön hallintoalaa, hätäkeskukset mainittiin kyllä useissa puheenvuoroissa. Sen sijaan edustajat keskustelivat enimmäkseen poliisien määrästä, harmaasta taloudesta, turvapaikanhakijoista, rajavartiolaitoksen tuotavuusohjelmasta ja terrorisminvastaisesta strategiasta.⁷⁴ Hätäkeskuslaille oli toki kokonaan omat käsittelynsä, mutta uudistus oli silti ajankohtainen, kun eduskunta käsitteli sisäministeriölle kuuluvia asioita.

⁷² Esim. PTK 69/2010 vp, Rajamäki, 21.6.2010, 79–80.

⁷³ Tiaisen sähköpostiviesti Haapaniemelle, 27.3.2024.

⁷⁴ Esim. PTK 126/2009 vp, Rajamäki, 15.12.2009, 35–36; PTK 131/2010, P. Orpo, 14.12.2010, 42.

3.3 ”Juna on ajat sitten mennyt ohitse” – uudistuksen prosessista ja aikataulusta puhuminen

Puheenvuoroissa kommentoitiin usein uudistuksen sijaan itse uudistusprosessia ja erityisesti sen aikataulua. Monet arvostelivat hallitusta siitä, että edellisestä uudistuksesta oli kulunut vasta joitakin vuosia. Esimerkiksi Rajamäki viittasi edelliseen uudistukseen puheissaan usein:

– – tämä hätäkeskusjärjestelmän kyseenalaistaminen juuri nyt sen toteutusvaiheessa on kyllä todella mielestäni edesvastuutonta. Tässä selvästi näkyy, että tässä on kyseessä myös tuottavuusohjelman ikään kuin kaavamainen täytöntöönpano. Mikä tässä erityisesti tulee olemaan nyt vakavaa, niin kuin täällä monet puhujat ovat viitanneet, on se, että tämän keskeisen turvallisuuden etulinjassa toimivan hätäkeskuspäivystäjän työn vetovoima, työmotivaatio on nyt vakavalla tavalla heikennetty ja samaan aikaan suunnitellaan uudenlaista järjestelmää.⁷⁵

Aiempiin vaiheisiin viittaaminen oli hänelle järkevä tapa toimia, sillä edellisenä sisäministerinä hän tiesi asiasta paljon. Muissakin opposition edustajien puheenvuoroissa uudistusta pidettiin poliittisesti saneltuna ja kaavamaisesti toteutettuna. Monet edustajat syyttivät hallitusta poliittisuuteen liittyen siitä, että hallitus ei kuunnellut hätäkeskusten henkilökuntaa kunnolla tai huolehtinut henkilökunnan hyvinvoinnista. Hallitusedustajat taas vastasivat lukemalla henkilökunnalta tulleita myönteisiä kommentteja.⁷⁶

Uudistusten toteuttamisten lainsäädännöllinen ja hallinnollinen tapa – eli hätäkeskusalueiden määrän ja hätäkeskusten sijainnin päättäminen ilman eduskuntaa – johti myös omanlaisiin prosessia koskeviin puheenvuoroihin. Aineistossa onkin havaittavissa puheita, joissa kommentoitiin hätäkeskusuudistuksen sijaan siitä käytyä keskustelua. Esimerkiksi hallituspuolueiden edustajat pyrkivät määrittelemään, että keskustelu aiemmin päätetyistä alueista ja sitä kautta paikallistuntemuksesta ja muista huolista oli turhaa. Näin teki esimerkiksi keskustalainen hallintovaliokunnan puheenjohtaja Tapani Tölli lain ensimmäisen käsittelyn esittelypuheenvuorossaan: ”Valiokunta tähdentää, ja on syytä tässä erikseen todeta, että käsiteltävänä olevassa hallituksen esityksessä ja tässä mietinnössä ei ole kysymys nyt näistä aluejako- ja toimipaikkapäätöksistä. (Ed. Tennilä: Tulee käsittelyyn kyllä!)”.⁷⁷ Puheenjohtajana Tölli tiesi varsin hyvin mietintöön jätettyjen vastalauseiden sisällöstä ja siitä, että samat asiat tulisivat kuulumaan myös suuren salin keskustelussa.

⁷⁵ PTK 66/2010 vp, Rajamäki, 16.6.2010, 52–53.

⁷⁶ PTK 66/2010 vp, L. Toivakka, 16.6.2010, 58; PTK 66/2010 vp, Lahtela, 16.6.2010, 60.

⁷⁷ PTK 66/2010 vp, T. Tölli, 16.6.2010, 42.

Valiokuntakäsittelyiden aikana liikkumatila on hallitusohjelmassa sovituissa aisoissa yleensä pienempi kuin muissa hallituksen esityksissä. Liikkumatilan puute näkyy oppositioedustajien ja myös hallituspuolueiden edustajien huonommissa vaikuttamisen ja deliberaation mahdollisuuksissa. Yleisesti edustajat ajattelevatkin, että valiokunnassa ei ole tarkoitus käydä laajaa hallitus–oppositioväittelyä esityksestä, jolla on enemmistöparlamentissa teoriassa eduskunnan tuki. Sen sijaan esitys ikään kuin läpivalaistaan valiokunnassa ja sen puutteisiin keskitytään. Edustajat osoittavat suurimmat erimielisyytensä jättämällä vastalauseita valiokunnan mietintöön.⁷⁸ Hallitusohjelmaan kirjatun hätäkeskusuudistuksen käsittely valiokunnassa ja suuressa salissa oli tyypillistä siinä mielessä, että valiokunta teki hallituksen esitykseen vain pieniä korjauksia ja hallitus–oppositioraja piti äänestyksessä. Oppositio puolueiden edustajien mietintöön jättämät kaksi vastalauseita eivät myöskään olleet poikkeuksellisia.

Muutkin kuin Töllä kiittasivat opposition esittämää kritiikkiä vetoamalla kritiikin väärään aikaan ja paikkaan. Hallintovaliokuntaan myös kuulunut kokoomuksen Juha Hakola teki niin lain toisessa käsittelyssä ja jatkoi ilmaisemalla huolensa henkilöstön jaksamisesta ja riittäväydestä. Hän lopetti puheenvuoronsa toteamalla, että uusi tietojärjestelmä ja toisiaan tukevat hätäkeskukset tukevat nopeaa avunsaantia.⁷⁹ Hakolan puheenvuoro oli hallituspuolueiden rivi-kansanedustajan pitämäksi tyypillinen, sillä puhuja piti uudistusta tarpeellisena mutta oli kuitenkin huolissaan joistakin uudistuksen yksityiskohdista.

Myös Holmlund kommentoi useasti uudistusprosessista käytyä keskustelua. Syyskuussa 2010 lain hyväksymisen jälkeen eduskunta keskusteli hätäkeskusuudistuksen turvallisuutta vaarantavien ratkaisujen torjumisesta ja Tennilä kritisoi Rovaniemen ja Tampereen hätäkeskusten sulkemista. Holmlund vastasi: ”Ehkä voisin lyhyesti todeta ed. Tennilälle, että seisotte nyt pysäkillä, josta juna on ajat sitten mennyt ohitse (Ed. Tennilä: Eikä ole mennyt!) ja perävalot näkyvät.” Hän jatkoi perustelemalla, että koko uudistuksesta oli jo äänestetty eduskunnassa ja vastaesitys oli kaatunut.⁸⁰ Useat kansanedustajat ovat Pekosen haastatteluissa viitanneet joidenkin täysistuntopuheiden turhuuteen. Näissä turhissa puheissa on kyse asioiden ratkaisemisen sijaan näyttelämisestä tai vaalipuheesta.⁸¹ Tennilän puheenvuoro voidaan nähdä näin ajatellen turhana. Holmlund oli tehnyt ratkaisun hätäkeskuspaikkakunnista puoli vuotta aiemmin siitä hetkestä, kun Tennilä tätä kritiikkiään esitti.

⁷⁸ Pekonen 2011, 172, 197.

⁷⁹ PTK 69/2010 vp, J. Hakola, 21.6.2010, 80.

⁸⁰ PTK 84/2010 vp, Tennilä, 16.9.2010, 44; PTK 84/2010 vp, Holmlund, 16.9.2010, 44.

⁸¹ Pekonen 2011, 100–101.

Uusi laki tuli kuitenkin voimaan vasta tammikuussa 2011 ja hätäkeskusjärjestelmän uudistaminen lain ja päätösten perusteella aikataulutettiin valmistuvan 2015.⁸² Todellisuudessa tietojärjestelmän hankinta viivästy, ja se saatiin käyttöön kaikissa kuudessa hätäkeskuksessa vasta vuonna 2019.⁸³ Voi olla helppoa sivuuttaa opposition edustajien kommentit pelkkänä oppositiolle ominaisena retoriikkana ja teatterimaisena omiin äänestäjiin vetoavana vaalipuheena. Esitetyt huolet tietojärjestelmän viivästyisestä kuitenkin toteutuivat. Muutoskin oli nopeaa. 90-luvun alusta, jolloin erilaisia hälytyskeskuksia oli poliisilla ja pelastustoimella yhteensä yli 130, oli kulunut vasta 20 vuotta kun siirtymistä kuuteen keskukseseen käsiteltiin. Vasemmistoliitto ja perussuomalaiset olivat vastustaneet aluejaon muuttamista määrätietoisesti jo vuoden 2007 selonteosta lähtien. Lisäksi kyse ei ollut vain opposition edustajista vaan myös hallituspuolueiden edustajat epäilivät erityisesti uudistusten aikataulua ja tietojärjestelmähankintaa. Tähän tarttui lain hyväksymisen jälkeen esimerkiksi keskustan Hannes Manninen:

Arvoisa puhemies! Tämän yli 40-vuotisen yhteiskunnallisen toiminnan aikana olen havainnut, että on sellaisia uudistuksia, joita kukaan ei kannata ja jotka etenevät, ja on sellaisia uudistuksia, joita kaikki kannattavat ja jotka eivät etene. Täällä on ollut juuri esimerkki. Tätä omaishoidon tuen siirtämistä kaikki kannattavat, se ei etene, tätä hätäkeskusta ei kukaan kannata, ja se etenee siitä huolimatta. (Naurua)⁸⁴

Mannisen kommenttia voidaan pitää keskustelua koskevana, sillä uudistuksella oli kyllä äänestyksissä kannattajia. Vaikka Manninen oli itse ollut poissa lain toisen käsittelyn äänestysistä, kaikki hallituspuolueiden edustajat äänestivät lain hyväksymisen puolesta. Manninen oli kuitenkin ollut lain ensimmäisessä käsittelyssä paikalla ja kannattanut valiokunnan mietintöä muiden hallituspuolueiden edustajien tapaan.⁸⁵

SDP:n Pia Viitanen kommentoi myös hätäkeskusuudistuksesta käytyä keskustelua ja hallituspuolueiden edustajien osaa siinä. Viitanen toi esille havaitsemansa ristiriidan siitä, miten hallituspuolueiden edustajat olivat uudistuksesta puhuneet. Hänen mukaansa Holmlundin kokoomustoverit, ainakin edustaja Marja Tiura, olivat toripuheissa Tampereella kertoneet, kuinka

⁸² Sisäasiainministeriö 2013, 4.

⁸³ ”Uusi hätäkeskusjärjestelmä Erica on lisännyt selvästi poliisin ja ensihoidon kiireellisiä tehtäviä”. Yle, 23.6.2019. <<https://yle.fi/a/3-10835053>> [luettu 22.3.2024].

⁸⁴ PTK 84/2010 vp, H. Manninen, 16.9.2010, 47.

⁸⁵ ”Äänestystulos”. Eduskunnan verkkosivut. <<https://www.eduskunta.fi/FI/Vaski/sivut/aanestys.aspx?aanestysnro=7&istuntonro=67&vuosi=2010>> [luettu 4.3.2024].

huono uudistus on ja että se tulisi jättää seuraavalle hallitukselle.⁸⁶ Holmlund tai kukaan muukaan ei Viitasen kommenttiin tarttunut. Vaikka kaikki hallituspuolueiden edustajat äänestivät lain puolesta, on todennäköistä, että Viitasen havainto piti paikkansa. Eduskunnassa Tiura ei kommentoinut hätäkeskuksia lainkaan.

⁸⁶ PTK 131/2010 vp, P. Viitanen, 14.12.2010, 44; PTK 63/2010 vp, Viitainen, 9.6.2010, 28.

4 Johtopäätökset

Tutkielman tarkoitus oli arvioida, miten vuosina 2009–2010 eduskunnassa olleita hätäkeskusuudistuksia käsiteltiin ja miksi. Koska suurimmat muutokset koskivat hätäkeskusjärjestelmän aluerakennetta, tarkastelin myös, missä määrin keskusteluissa viitattiin yhtäältä alueellisiin ja toisaalta muihin seikkoihin.

Alueellisuuteen liittyvä paikallistuntemus esiintyi keskustelussa muita asioita enemmän. Oppositioedustajat rakensivat puheenvuoroissaan käsitystä hätäkeskuksista paikallisena palveluna, jossa päivystäjän paikallistuntemus korostui. Tämä pitikin paikkansa erityisesti aiemmin. Hallituksen riveistä esitettiin myös joitakin huolestuneita kommentteja paikallistuntemuksen heikkenemisestä. Yleisesti hallituspuolueiden edustajat pyrkivät kuitenkin vähättelemään paikallistuntemuksen merkitystä. Kokoomuksen Larikka toisti usein, ettei silloisessaan järjestelmässä paikallistuntemuksella ollut merkitystä. Sisäministeri Holmlundin vakiargumentti taas oli, että viranomaiset lähtevät tehtävälle edelleen samasta paikasta. Monet pitivät uutta tietojärjestelmää ratkaisuna kritiikkiin. Kuitenkin monet oppositio- ja hallitusedustajat esittivät huolensa tietojärjestelmähankkeen viivästymisestä. Hallitusedustajat saattoivat kritisoida uudistuksen muitakin osia, vaikka yleisesti sanoivat sitä kannattavansa. Tämän kritiikin yleisyys oli yllättävää. Toiminnassa näkynee aito huoli, halu profiloitua ja osoittaa äänestäjille epäilevänsä asiaa.

Hätäkeskusasia liitettiin myös työpaikkojen alueellisuuteen ja muihin tavanomaisempiin aluepoliittisiin keskusteluihin. Vanhasen II hallitus nosti aluepoliittiseen ajatteluun metropolipoliitiikan, jolla tarkoitettiin pääkaupunkiseudun ja noin viiden muun kaupungin korostamista. 15 hätäkeskuksen järjestelmä meni pitkälti maakuntien mukaan ja uudistuksessa hätäkeskukset jäivät kuuteen kaupunkiin. Metropolipoliitiikka ja muut tutkimuskirjallisuudessa esitetyt aluepoliittiset huomiot eivät kuitenkaan täysin sovellu hätäkeskusuudistukseen. Oppositio poliitikot, kuten Tennilä, Ojala-Niemelä ja Kankaanniemi, käyttivät perinteiseen aluepolitiikkaan liittyviä puheenvuoroja. Oppositio ja hallituksesta erityisesti Holmlund keskustelivat monesti myös siitä, että päivystäjät eivät haluaisi muuttaa.

Uudistuksen yksi tavoite oli hätäkeskustoiminnan taloudellinen sopeuttaminen. Tätä ei tule kuitenkaan kytkeä finanssikriisiin, sillä uudistuksen valmistelu alkoi aiemmin. Holmlund perusteli isompiin keskuksiin siirtymistä skaalaedulla, kun taas oppositiosta epäiltiin, että uudistus ei toisi säästöjä.

Enimmäkseen opposition edustajat mutta myös joissakin tapauksissa hallituspuolueiden edustajat esittivät huolensa siitä, että uudistus vaarantaisi kansalaisten turvallisuuden. Turvallisuus liitettiin monesti paikallistuntemukseen. Vaikka joitakin konkreettisia turvallisuusuhkia mainittiinkin, turvallisuudesta puhuttiin useimmiten vain yleisellä tasolla. Hätäkeskusten välittävät tehtävät liittyvät useimmiten häiriökäyttäytymisten, pienten liikenneonnettomuuksien ja yleistilan laskun kaltaisiin asioihin. Näitä ei juuri käsitelty keskustelussa eikä tyypillisesti poliittisissa ohjelmissakaan.

Uudistuksen prosessia kommentoitiin monella eri tavalla. Uudistuksen ja erityisesti tietojärjestelmähankinnan aikataulu puhututti niin oppositio- kuin hallitusedustajiakin. Opposition mukaan hallitus jyräsi poliittisen hankkeen läpi välittämättä henkilökunnasta. Se, että hallitus päätti alueista ilman eduskuntaa, tuotti omanlaisiaan puheenvuoroja. Oppositio yritti päästä päättämään asiasta kytkemällä aluejaon lakiuudistukseen. Hallituspuolueiden edustajat, erityisesti Holmlund, väistivät kritiikkiä toteamalla, että hallitus oli päätöksen tehnyt ja että oppositio puhui väärästä asiasta väärään aikaan.

SDP:n edustajat pitivät eniten hätäkeskuksiin liittyviä puheenvuoroja ja toisena tulivat kokoomuslaiset. Vasemmistoliiton edustajat olivat kolmanneksi aktiivisimpia ja keskustan neljänneksi. Vihreistä ja kristillisdemokraateista mielenkiintoinen lisähuomio on, että yksittäisten edustajien aktiivisuus näkyy koko puolueen puheenvuorojen määrässä. Hallintovaliokuntaan kuulunut Heli Järvinen käytti vihreiden 7 puheenvuorosta 5 ja kristillisten Toimi Kankaan- niemi puolestaan käytti puolueen 8 puheenvuorosta 6. Yleisesti yksittäisten edustajien aktiivisuutta voi selittää silloinen tai edellinen sisäministeripesti, halu profiloitua, valituksi tuleminen sellaisesta vaalipiiristä, jonka hätäkeskus oli lakkautuslistalla ja hallintovaliokunnan jäsenyys.

Käytetty jako on primaariaineiston suhteen perusteltu ja tarkoituksenmukainen. Yhteensä 166 puheenvuorossa esille tulleita asioita ei voi kuitenkaan jakaa täysin tarkkarajaisesti vain viiteen eri luokkaan. Esimerkiksi hätäkeskusten henkilökuntaan vetoaminen olisi voinut olla oma puhetyyppinsä. Luvussa 2.2 tarkasteltiin keskustelua henkilökunnan työpaikkojen alueellisuudesta. Prosessia ja sen aikataulua koskevassa luvussa 3.3 tarkasteltiin nopeasti, miten henkilökunnan työhyvinvointiin ja toiveisiin ja toiveiden huomiointiin viitattiin.

Puheenvuorojen ja puhujien lisäksi on hyvä myös huomioida, ketkä eivät puhuneet ja mistä ei puhuttu. Vaikka keskustan 55-henkinen eduskuntaryhmä oli suurin, se oli 14 puheenvuoroa

käyttäneenä vasta neljänneksi aktiivisin hätäkeskusasiassa.⁸⁷ Puheenvuoroista muutamat olivat pääministeripuolueen edustajien pitämiksi yllättävän kriittisiä, mutta näissäkään uudistusta ei täysin tyrmätty.⁸⁸ Yleisesti keskustan puhumattomuudessa näkynee hallitusvastuu. Uudistuksesta oli sovittu hallitusohjelmassa, ja siitä päävastuussa oli kokoomuslainen Holmlund. Monet keskustalaiset ehkä arvioivat, ettei heillä olisi ollut voitettavaa, jos he osallistuisivat yleisesti kritisoidun lakiuudistuksen käsittelyyn. Hätäkeskuksia käsiteltiin monista näkökulmista. Uudistuksen raporteissa mainitaan monikulttuurisuuden huomiointi ja se, että päivystäjiä oli joutunut välillä oikeuteen heidän tekemiensä virhearvioiden takia.⁸⁹ Nämä huolet eivät kuitenkaan täysistuntoihin asti päätyneet.

Tässä tutkielmassa on käsitelty pelkästään vuosina 2009–2010 puhuttanutta alueuudistusta, lakiuudistusta ja näihin liittyntä tietojärjestelmähankintaa. Edellisestä uudistuksesta eli siirtymisestä 15 hätäkeskukseen oli kulunut vasta joitakin vuosia, mikä näkyi joissakin kommentteissa. 70-luvulta asti Suomen hätäpuhelujärjestelmää on muutettu aina vain keskitetyimmäksi ja vähemmän päivystäjakeskeiseksi. Hälytysohjeita yhtenäistettiin, kun siirryttiin kuuteen keskukseen sekä ylivuotojärjestelmään. Vuonna 2019 käyttöön otetun hätäkeskusjärjestelmän myötä kone on tehnyt entistä enemmän päätöksiä päivystäjään verrattuna.⁹⁰ Tämänhetkisessä järjestelmässä paikannuspalvelut ovat niin kehittyneet, että itse paikan määrittämisessä paikallistuntemuksella ei ole juuri merkitystä.⁹¹ Hätäkeskusuudistuksen käsittelyssä käytiin nopea keskustelu siitä, miksei vain saman tien siirrytä yhteen tai kahteen hätäkeskukseen.⁹² Vaikka isoja uudistuksia ei tällä hetkellä ole tiedossa, hätäpuhelujärjestelmää on muutettu koko olemassaolonsa ajan ja niin käy myös jatkossa.

Yleisesti hätäkeskustoimintaa ei ole juuri käsitelty historian tai yhteiskuntatieteiden tutkimuksessa. Muita mahdollisia tutkimusaiheita ovat esimerkiksi kokeiluhätäkeskusten ja 15 keskukseen siirtymisen käsittely eduskunnassa. Myös kattavamman tutkimuksen kirjoittaminen Hätäkeskuslaitoksesta tai sitä edeltävistä hätäpuhelujärjestelmän vaiheista, kuten aluehälytyskeskuksista, olisi paikallaan.

⁸⁷ Mielenkiintoinen lisähuomio keskustan puheenvuoroista on, että kaikki 14 olivat eri edustajien pitämiä.

⁸⁸ Esim. PTK 126/2009 vp, L. Oinonen, 15.12.2009, 138.

⁸⁹ Sisäasiainministeriö 2009a, 10, 26.

⁹⁰ ”Uusi hätäkeskusjärjestelmä Erica on lisännyt selvästi poliisin ja ensihoidon kiireellisiä tehtäviä”. Yle, 23.6.2019. < <https://yle.fi/a/3-10835053> > [luettu 22.3.2024].

⁹¹ Tiaisen sähköpostiviesti Haapaniemelle, 27.3.2024. Paikallistuntemuksen arvo liittyy lähinnä esimerkiksi eräisyyksien arviointiin ja joihinkin paikallisten käyttämiin maamerkkeihin. Ennen kaikkea oman alueen tunteminen tuo päivystäjälle psykologisesti turvallisuuden tunnetta työnsä hoitamiseen.

⁹² PTK 66/2010 vp, Vistbacka, 16.6.2010, 50.

Lähteet

Primaarilähteet

Valtiopäiväasiakirjat

Valtiopäivät 2007, pöytäkirjat ja valtioneuvoston selonteot.

Valtiopäivät 2008, valiokuntamietinnöt.

Valtiopäivät 2009, pöytäkirjat.

Valtiopäivät 2010, pöytäkirjat ja valiokuntamietinnöt.

Poliittiset ohjelmat

Suomen Keskusta. *Vähän kuin itseäsi äänestäisit. Keskustan tavoitteet vaalikaudelle 2007–2011*. Helsinki: Suomen Keskusta, 2007.

Valtioneuvoston kanslia. *Pääministeri Matti Vanhasen II hallituksen ohjelma*. Helsinki: Edita, 2007.

Videotallenteet

Eduskunnan verkkolähetykset, 2010. <www.verkkolahetys.eduskunta.fi>

Uutisartikkelit

Helsingin Sanomat, 2022. <www.hs.fi>

Yle, 2018. <www.yle.fi>

Muut primaarilähteet

112, 2024. <www.112.fi>

Eduskunta, 2024. <www.eduskunta.fi>

Finlex, 2024. <www.finlex.fi>

Patrick Tiainen Valteri Haapaniemelle, ”Pari kysymystä hätäkeskustoiminnasta kandiin”, 27.3.2024. Tekijän <vahaap@utu.fi> hallussa.

Sisäasiainministeriö. *Hätäkeskustoiminnan kehittäminen. Strategiatyöryhmän loppuraportti*. Helsinki: Sisäasiainministeriö, 2009a.

Sisäasiainministeriö. *Hätäkeskustoiminnan kehittäminen. Aluejakotyöryhmän loppuraportti*. Helsinki: Sisäasiainministeriö, 2009b.

Sisäasiainministeriö. *Hätäkeskusuudistuksen toteutuminen. Arviointiryhmän loppuraportti*. Helsinki: Sisäasiainministeriö, 2013.

Sisäministeriö, 2010. <www.intermin.fi>

Valtiovarainministeriö. *Alueellistamisen käsikirja*. Valtiovarainministeriön julkaisuja 25/2008. Helsinki: Valtiovarainministeriö, 2008.

Tutkimuskirjallisuus

Aro, Timo. *Julkinen valta ja massamuuttoa edistävät ja rajoittavat tekijät Suomessa 1880-luvulta 2000-luvulle*. Turku: Turun yliopisto, 2007.

Danielsbacka, Mirkka, Matti O. Hannikainen ja Tuomas Tepora. "Teoriaton historia?" *Menneisyyden rakentajat. Teoriat historiantutkimuksessa*, toim. Mirkka Danielsbacka, Matti O. Hannikainen ja Tuomas Tepora. Helsinki: Gaudeamus, 2018, 9–19.

Ekman, Milla. *Laman lääkkeet. Talouskuri ja elvytys talousarviokeskusteluissa vuosina 2008–2019*. Valtio-opin pro gradu -tutkielma. Turku: Turun yliopisto, 2020.

Kangasharju, Aki. *Käännö. Suomen lamaantumisen ja uusi nousu*. Jyväskylä: Docendo, 2018.

Kantola, Anu. "Suomea trimmaamassa: suomalaisen kilpailuvaltion sanastot". *Uusi jako. Mitä suomesta tuli kilpailukyky-yhteiskunta?* toim. Risto Heiskala ja Eeva Luhtakallio. Helsinki: Gaudeamus, 2006, 156–178.

Limnell, Jarno. *Suomen uhkakuva politiikka 2000-luvun alussa*. Helsinki: Maanpuolustuskorkeakoulu, 2009.

Moisio, Sami. *Valtio, alue, politiikka. Suomen tilasuhteiden sääntely toisesta maailmansodasta nykypäivään*. Tampere: Vastapaino, 2012.

Pekonen, Kyösti. *Puhe eduskunnassa*. Tampere: Vastapaino, 2011.

Sankala, Susanna. *Koskaan ei voi tietää mitä hätälinjalta tulee. Etnografinen tutkimus hätäkeskuspäivystäjän työstä ja arjesta*. Sosiologian pro gradu -tutkielma. Turku: Turun yliopisto, 2019.

Vuolanto, Ville. "Tutkimusprosessi, metodit ja historiantutkimuksen ominaislaatu." *Historiallinen Aikakauskirja*, 3/2007, 304–316.

Muu kirjallisuus

Hätäkeskuslaitos. *Avun ja turvan ensimmäinen viranomaislenkki auttamisen ketjussa: Hätäkeskuslaitos 10 vuotta*. Pori: Hätäkeskuslaitos, 2011.